

บทความวิจัย

เรื่อง การศึกษาแนวคิดเรื่อง ปรัชญาจวงจื้อ : มนุษย์กับอิสรภาพที่แท้จริง

จากนิทานปรัชญาจวงจื้อ

โดย

นางสาว บงกช กิมเลี้ยง

รหัสนักศึกษา 05520696

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

รายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

ชื่อเรื่อง	การศึกษาแนวคิดเรื่อง ปรัชญาจวงจื้อ : มนุษย์กับอิสรภาพที่แท้จริง จากนิทานปรัชญา จวงจื้อ
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวบงกช กิมเลียง รหัสนักศึกษา 05520696
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
ปีการศึกษา	2555
คำสำคัญ	ปรัชญา อิสรภาพ จวงจื้อ

บทคัดย่อ

การศึกษายุทธศาสตร์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) เพื่อศึกษาถึงความหมายของคำว่า “อิสรภาพที่แท้จริงของมนุษย์” ตามแนวทางปรัชญาของจวงจื้อ โดยศึกษาจากนิทานปรัชญาจวงจื้อ และ 2.) เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวคิดของจวงจื้อ เพื่อหาสาเหตุของความไร้อิสรภาพของมนุษย์ และแนวทางสู่อิสรภาพตามมรรควิธีของจวงจื้อ จากนิทานปรัชญาจวงจื้อ โดยเลือกศึกษาจากหนังสือ จวงจื้อจอมปราษฎ์ โดย บุญศักดิ์ แสงระวี รวมไปถึงคัมภีร์จวงจื้อ เรื่องราวชีวิตประวัติจวงจื้อ และหนังสือปรัชญาเต๋า ซึ่งได้รวบรวมข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา โดยผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของจวงจื้อนั้นเป็นปรัชญาแนวธรรมชาตินิยม อันเป็นแนวทางของเต๋า โดยเต๋าของจวงจื้อนั้น คือการมีจุดมุ่งหมายที่จะหลุดพ้นจากโลกภายนอกที่เต็มไปด้วยปัญหา ความวุ่นวาย อันมีเครื่องพันธนาการต่างๆที่มนุษย์ถูกยึดติดไว้ จวงจื้อนั้นได้เสนอแนวคิดที่แตกต่างออกไป คือ การปลดปล่อยตัวเองสู่อิสรภาพ โดยไม่ยึดติดกับปัจจัยภายนอกทางโลกสิ่งที่เป็นรูปธรรม ในเรื่อง ชะ อำนาจ ชื่อเสียง เงินทอง ซึ่งนี่ทำให้เป็นปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ ว่าคนเราเหตุใดจึงไม่มีอิสรภาพ โดยจวงจื้อเห็นว่าสาเหตุหลักของมนุษย์อันก่อให้เกิดปัญหาความไร้ซึ่งอิสรภาพของมนุษย์ ประกอบด้วย สาเหตุ 3 ประการ ได้แก่ 1.) ข้อจำกัดด้านภาษาของมนุษย์ 2.) การอิงอาศัยภาวะตรงข้าม 3.) เกณฑ์ตัดสินความจริงและคุณค่าของทุกสิ่งมีลักษณะสัมพัทธ์ และมรรควิธีจวงจื้อ แนวทางสู่อิสรภาพ แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตได้แก่ หลักอกรรม การกระทำโดยไม่กระทำ การอ่อนน้อมถ่อมตน แนวคิดเรื่องความสุขที่แท้จริง และ การแปรเปลี่ยน ชีวิตกับความตาย และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การรู้จักตัวตน การทำตนให้เป็นส่วนหนึ่งของเต๋า นั้นจึงจะนำไปสู่ทางแห่งอิสรภาพที่แท้จริงได้ ซึ่งในความเป็นจริงจะนำแนวทางมรรควิธีนั้น ไปทวนามธรรมมากกว่าและหากจะนำมาใช้ปฏิบัติจริงคงเป็นเรื่องยากสำหรับมนุษย์ปุถุชนที่ยังต้องพึ่งพาปัจจัยสี่เพื่อตอบสนองความสุขบนโลกใบนี้

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จวงจื๊อ (莊子) เป็นนักปราชญ์เมธีที่แห่งลัทธิเต๋าในยุคราชวงศ์โจวตะวันออก หรือยุคจั้นกั๋ว เป็นหนึ่งในแปดของนักปราชญ์ของจีนในยุคก่อนกำเนิดลัทธิศาสนาของจีน ซึ่งแนวคิดหลักนั้นมีอิทธิพลมาสู่พุทธศาสนาทั้งในจีน ไทย ญี่ปุ่น รวมถึงประเทศอื่นๆด้วย จวงจื๊อ เป็นชาวรัฐซ่ง หรือมณฑลเหอหนานในปัจจุบัน ท่านเคยรับราชการชนชั้นผู้น้อย ท่านเป็นผู้ที่เฉลียวฉลาด เป็นผู้ใฝ่ศึกษาหาความรู้ตั้งแต่วัยเยาว์ ท่านชอบท่องเที่ยวไปยังรัฐต่างๆเพื่อศึกษาถึงประเพณีนิยมพื้นเมือง แต่แนวคิดของท่านกลับเป็นปฏิปักษ์ และต่อต้านจารีตประเพณีเหล่านั้น จวงจื๊อ ถือหลักการที่ว่า ต้องทำตนให้หลุดพ้นออกจากโลกภายนอกที่วุ่นวาย สู้อิสระที่แท้จริง ในช่วงนั้นบ้านเมืองอยู่ในสถานการณ์ของสงคราม ท่านยังปฏิเสธที่จะรับราชการต่อไป โดยลาออกมาเลี้ยงชีพด้วยการการถักกรองเท้า และเลือกที่จะไปถ่ายทอดแนวคิดลัทธิเต๋าด้วยวิถีของตนต่อไป

หลักปรัชญาของจวงจื๊อนั้นเป็นปรัชญาแนวธรรมชาตินิยม คือ มุ่งปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ จวงจื๊อ มองว่า ชีวิตมนุษย์นั้นเต็มไปด้วยพันธนาการ เต็มไปด้วยกฎระเบียบแบบแผน และมนุษย์นั่นเองเป็นผู้ที่กำหนดความสุข และความทุกข์ การปล่อยวาง ตามแนวทางของลัทธิเต๋า ซึ่งต่างแนวคิดของสำนักขงจื๊อ ที่มุ่งเน้นให้ปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ แบบแผน ตามจารีตประเพณี ตามครรลองคลองธรรม สำหรับจวงจื๊อนั้นได้เสนอแนวคิดที่แตกต่างออกไป คือ การปลดปล่อยตัวเองสู่อิสรภาพ โดยไม่ยึดติดกับปัจจัยภายนอกทางโลกสิ่งที่เป็นรูปธรรม ในเรื่อง ยศ อำนาจ ชื่อเสียง เงินทอง ซึ่งนี้ทำให้เป็นปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ ว่าคนเราเหตุใดจึงไม่มีอิสรภาพ

ผลงานการประพันธ์หนังสือ จวงจื๊อ ไม่ได้ถูกเขียนรูปแบบของตำราต่างๆไป แต่ได้มีการแต่งเป็นนิทานสุภาพิตเล่าเรื่องราวเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจโดยง่าย แสดงอุดมคติของตนอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของจวงจื๊อ ดังเช่น ตอน จักจั่นกับเต่า ต้นซุที่ไร้ประโยชน์ โจรก็มีศีลธรรม เป็นต้น มรรควิธีของจวงจื๊อนั้น ที่ปรากฏในนิทานปรัชญานั้น เต็มไปด้วยแง่คิดสอนใจ ที่มนุษย์พึงควรตระหนัก จึงควรนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำรงชีวิต อันนำไปสู่ความสงบสุขที่แท้จริง นับได้ว่าได้ว่าคำภีร์เล่มนี้เป็นวรรณกรรมปรัชญาที่ดี ที่สุดเล่มหนึ่งของโลก ผู้เชี่ยวชาญทั้งจีนและต่างประเทศ ต่างยกย่อง จวงจื๊อว่าเป็นนักปรัชญาที่มีความรอบรู้ในวิชาการต่างๆอย่างกว้างขวาง และมีภาษาหนังสือที่น่าอัศจรรย์ที่สุด

เนื่องด้วยความเป็นมาที่กล่าวมาข้างต้น นั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และจัดว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจแก่การศึกษา ยิ่ง ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงหลักปรัชญาจวงจื๊อ แห่งลัทธิเต๋า โดยศึกษา

และวิเคราะห์จากนิทานปราชญ์ของจวงจื้อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป อีกทั้งแนวคิดที่ได้จากเรื่องยังสามารถนำมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความหมายของคำว่า “ อิศรภาพที่แท้จริงของมนุษย์ ” ตามแนวทางปรัชญาของจวงจื้อ โดยศึกษาจากนิทานปรัชญาจวงจื้อ
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวคิดของจวงจื้อ เพื่อหาสาเหตุของความไร้อิสรภาพของมนุษย์ และแนวทางสู่อิสรภาพตามมรรควิธีของจวงจื้อ จากนิทานปรัชญาจวงจื้อ

ขอบเขตในการศึกษา

1. ศึกษาถึงนิยามความหมายที่แท้จริงของ คำว่า “ อิศรภาพที่แท้จริงของมนุษย์ ” ตามแนวทางปรัชญาจวงจื้อ ที่ปรากฏข้อคิดในนิทานปรัชญาจวงจื้อ โดยเลือกศึกษาแนวคิดหลักในหนังสือ เรื่อง จวงจื้อจอมปราชญ์ โดย บุญศักดิ์ แสงระวี
2. ศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ไร้ซึ่งอิสรภาพ จากนิทานปรัชญาจวงจื้อ โดยศึกษาแนวคิดหลักในหนังสือ เรื่อง จวงจื้อ จอมปราชญ์ โดย บุญศักดิ์ แสงระวี
3. ศึกษาในเรื่อง วิถีทางสู่ทางอิสรภาพ ตามมรรควิธีของจวงจื้อ แห่งลัทธิเต๋า โดยวิเคราะห์ผ่านนิทานปรัชญาจวงจื้อ จากหนังสือ เรื่อง จวงจื้อ จอมปราชญ์ โดย บุญศักดิ์ แสงระวี

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาแนวคิดเรื่อง ปรัชญาแห่งอิสรภาพ : มนุษย์กับอิสรภาพที่แท้จริง จากนิทานคติ จวงจื้อจอมปราชญ์ เริ่มต้นโดยการรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิเป็นหลัก โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง จวงจื้อ นิทานปรัชญา และแนวคิดจวงจื้อ ทั้งเอกสารภาษาไทยและเอกสารแปล รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์
2. ศึกษาแนวคิดที่ได้จากนิทานการ์ตูนปรัชญา จวงจื้อ และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดจวงจื้อและมรรควิธีของจวงจื้อ
3. วิเคราะห์ข้อมูลและหาข้อคิดแฝงที่ได้จาก นิทานปรัชญา จวงจื้อ
4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า นำเสนอผลงานในรูปแบบของบทความวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึง ความหมายถึงคำว่า อิศรภาพที่แท้จริงของมนุษย์ ในมุมมองของจวงจื้อ จากนิทานปรัชญาจวงจื้อ
2. ได้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ไร้ซึ่งอิศรภาพ ว่าสิ่งใดเป็นตัวกำหนดมิให้มนุษย์มีวิถีชีวิตที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งขัดกับธรรมชาติ
3. ได้ทราบถึงแนวคิดแฝงที่ได้จากนิทานปรัชญาจวงจื้อ และสามารถนำแนวคิดนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่ใช้เป็นกรอบความคิดที่ใช้วิจัยได้แก่ ได้แก่ 1. เอกสารเกี่ยวกับเรื่องชีวประวัติจวงจื้อและแนวคิดทางปรัชญาจวงจื้อ 2. เอกสารเกี่ยวกับคัมภีร์จวงจื้อและมรรควิธีจวงจื้อ และ 3. เอกสารเกี่ยวกับเรื่องนิทานปรัชญาเต๋าจวงจื้อ

เอกสารเกี่ยวกับชีวประวัติจวงจื้อและแนวคิดทางปรัชญาจวงจื้อ

สุวรรณา สถาอานันท์ (2548) เขียนหนังสือเรื่อง กระแสธารปรัชญาจีน ข้อโต้แย้งเรื่อง ธรรมชาติอำนาจ และจารีต กล่าวว่า ชื่อหม่าเนียน ได้บันทึกว่า จวงจื้อ มีชีวิตอยู่ในสมัยซู่ฮั่น แห่งรัฐเหลียงหรือเว่ย (ประมาณปี 370-319 ก่อนคริสต์ศักราช)และสมัยเซี่ยนฮั่น แห่งรัฐฉี(ประมาณปี 319-301ก่อนคริสต์ศักราช) จวงจื้อมีถิ่นกำเนิดในมณฑลเหอหนาน เคยมีตำแหน่งเป็นคนดูแลสวนต้นรัก และต่อมาก็ลาออกมาใช้ชีวิตเป็นอิสรชน บนบันทึกของชื่อหม่าเนียน จบลงด้วยเรื่องที่จวงจื้อปฏิเสธตำแหน่งเสนาบดีเอก จากการทาบทามของราชทูตแห่งเว่ยฮั่น แห่งรัฐฉู่ นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าว่า จวงจื้อสานรองเท้าแตะขายเลี้ยงชีพ มีชีวิตอยู่ตามซอกซอย มีกษัตริย์องค์หนึ่งเคยเห็นจวงจื้อปะทะการกับผู้ประสบความสำเร็จตามกระแสโลก ในคัมภีร์จวงจื้อ คำบอกเล่าเกี่ยวกับท่านมิใช่ในลักษณะบรมปราชญ์ผู้สูงส่งห่างไกล แต่เป็นตัวอย่างแห่งชีวิตขณะหนึ่งของปัจเจกบุคคลที่มีชีวิตชีวาผุดขึ้นในใจผู้อ่านได้ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับบุคลิกภาพของท่านจวงจื้อ คือ ท่านใช้อารมณ์ขันและ จินตนาการอันกว้างไกล เป็นอาวุธต่อสู้กับการแยกแยะทางตรรกวิทยาและระเบียบ ศิลธรรม ตามขนบสังคม

สเถียร โปธินันธะ (2532) เขียนหนังสือเรื่อง เมธิตะวันออก กล่าวว่า จวงจื้อเป็นนักปรัชญาจีนคนเดียวที่สอนให้สละโลกียวิสัย รวมถึงด้านการเมืองเขากลับได้กล่าวถึงไว้น้อย แต่มิได้หมายความว่าความรู้ในด้านนี้เขาจะบกพร่อง ตรงกันข้าม จวงจื้อเป็นผู้เรียนรู้เจนจบในวิชารัฐประศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์วิชาพิชัย

สงคราม และวิชาอื่นๆอีก ชื่อเสียงเกียรติคุณของเขาเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่เจ้านายกษัตริย์ขุนนาง ลงมาถึงเด็กเลี้ยงควาย แต่จวงจื๊อกลับปลงตกกับลาภยศชื่อเสียง เขาหันหลังให้กับสังคม ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ป่าเขาลำเนาพฤษ มีความรักวิเวกและมักน้อยอย่างยิ่ง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงทัศนคติของจวงจื๊อ ที่เห็นลาภยศเป็นสิ่งไร้ความหมาย ซึ่งสมัยหนึ่งจวงจื๊อนั่งตกปลาอยู่ริมแม่น้ำกษัตริย์รัฐฉู่มีประสงค์ต้องการให้จวงจื๊อมาเป็นนายกรัฐมนตรีนองพระองค์ จึงส่งราชทูตไปเชิญจวงจื๊อมารับตำแหน่ง แต่จวงจื๊อกลับกล่าวปฏิเสธ

เอกสารเกี่ยวกับคัมภีร์จวงจื๊อและหลักคำสอนจวงจื๊อ

ส. ศิวรักษ์ (2533) เขียนหนังสือเรื่อง **มนุษย์ที่แท้** กล่าวว่า มนุษย์ที่แท้ ก็คือคนธรรมดาๆ ที่เดินอยู่ตามถนนหนทาง คือ คนที่รู้จักทำผิดพลาด คนที่ยังมีกิเลสและความบกพร่อง พวงต่างๆก็คือสามัญชนที่มีทั้งดีและชั่วอยู่ในตนเอง ปรัชญาจวงจื๊อ มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกับพุทธศาสนา คล้ายกับโลกุตระธรรม คำสอนเกี่ยวกับ อกรรม การสลัดความยึดถือในตัวตนที่ดี ชีวิตที่ปลีกออกสู่วิเวกไม่เกี่ยวกับสังคมและกิจการของโลก ล้วนมุ่งเข้าสู่แนวทางโลกุตระธรรมเป็นอันมากปลดคู่เข้ากันกับหลักสำคัญทางพุทธศาสนา จวงจื๊อสอนวิถีแห่งโลกุตระธรรมโดยมีปฏิเสธจริยธรรมและแบบแผนประเพณีของสามัญชนจะพึงปฏิบัติ หากเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธศาสนาในเรื่องอรรถะ 3 ประการคือ 1. ญาณรู้มิมกัถละ ประโยชน์ปัจจุบัน หมายถึง การแสวงหาและได้มาซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต ในส่วนโลกธรรม 2. สัมปรายิกัถละ ประโยชน์เบื้องหน้า หมายถึง ความเจริญแห่งคุณธรรมความงอกงามของจิตใจ ข้อปฏิบัติอันเป็นทางแห่งสวรรค์ 3. ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด หมายถึง การนิพพาน การปฏิบัติตามหลักโลกุตระธรรมไม่ใช่แค่ ข้อปฏิบัติของพระสงฆ์หรือผู้ที่สละเหย้าเรือนออกไปอยู่วิเวกแล้วแต่ฝ่ายเดียว เป็นความเข้าใจที่ผิดพลาด แต่คฤหัสถ์คนธรรมดา ก็สามารถยึดหลักปฏิบัติได้เช่นเดียวกัน เพราะสิ่งนี้จะเป็เครื่องช่วยทรงตัวและเชิดชูผู้ที่อยู่ท่ามกลางโลกียธรรม ไม่ให้จมลงไปติดอยู่กับกิเลสสิ่งมัวเมา และยังเป็นเครื่องดำรงรักษาและอำนวยอิสรภาพแก่มนุษย์ จะเห็นได้ว่าแนวทางของจวงจื๊อนั้นเข้ากันได้กับพระพุทธศาสนา คำสอนของท่านนั้นยังเน้นย้ำในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างอิสระ การปลีกตัววิเวก การไม่เข้าไปยุ่งกับกิจการของโลก หรือสรุปสั้นๆว่า อยู่ในโลกโดยไม่วุ่นกับโลก

สุรติ ปรีชาธรรม (2554) เขียนหนังสือเรื่อง **จวงจื๊อ ฉบับสมบูรณ์** กล่าวว่า ท่านจวงจื๊อเป็นนักปราชญ์ฐานะยากจน แต่มีความสุขสงบใจ มีความเป็นอิสระเสรี ไม่ถูกผูกมัดพันธนาการจากกรอบของสังคม ปู่ชุน ความอิสระเสรีของฝ่ายจวงจื๊อนั้นน่าสนใจยิ่ง อุดมคติการครองชีวิตอย่างอิสระเสรีเป็นสิ่งที่จวงจื๊อพัฒนาต่อยอดเพิ่มเติมจากคำสอนของเหลาจื๊อ ในเต๋าเต็กเก็ง ภาวะอิสระเสรีการเป็นมนุษย์ที่แท้ คือ ภาวะที่หลุดออกจากกิเลสทั้งปวง เมื่อหลุดพ้นออกจากกิเลสทั้งปวงที่ปู่ชุนเขามี เขาหลง เขายึดติด ชีวิตเราจึงจะมีเสรีภาพอย่าง

แท้จริง ซึ่งภาวะ อิศรเสรีของจวงจื๊อ คล้ายกับ ภาวะ “ตื่นบรรลुरुธรรม” ของนิกายเซน หรือ ภาวะ “พระอรหันต์” ในพุทธศาสนา นิกายเถรวาท จวงจื๊อสอนให้ล่องลอยไปตามครรลองของเต๋า กฎธรรมชาติ เดินไปตามมรรคาผู้ แต่การครองชีวิตแบบเต๋านั้นเป็นเรื่องยาก มนุษย์ย่อมต้องการปัจจัยสี่ และมักต้องการอย่างไม่มีขีดจำกัด กล่าวคือ มนุษย์นั้นมีความ โลก นั่นเอง

มานพ อุดมเดช (2526) เขียนหนังสือเรื่อง **มรรควิธีจวงจื๊อ** : ก้าวย่างบนทางผู้ กล่าวว่า ในยุคที่อารยธรรมรุ่งโรจน์มนุษย์นั้นใช้ความเป็น อารยธรรมที่สร้างขึ้นอย่างสูงส่งและดั่งงามนั้นเป็นมาเป็นมโนภาพและนำเอาสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอนของทั้งด้านประเพณีที่ดี หรือการจากการได้เรียนรู้จากประวัติศาสตร์ในอดีตที่ดีมาเป็นเกณฑ์วัดและตัดสิน นี่คือความคิดที่มีลักษณะแบ่งแยกและเปรียบเทียบเป็นธรรมชาติของมนุษย์แต่เริ่มแรก จนต่อมาเกิดการตั้งคำถามที่ว่า แล้วธรรมชาติของมนุษย์นั้นที่ชอบแบ่งแยกเป็นธรรมชาติที่แท้จริงหรือไม่ คำตอบ คือ ไม่ มนุษย์เริ่มแปลกแยกในตัวเอง มองธรรมชาติอย่างแปลกแยก และทำให้ธรรมชาติแปลกแยกตามธรรมชาติที่แท้จริงแล้ว โลกนี้มีเอกภาพ แต่เราสร้างเกณฑ์การตัดสินขึ้นเอง ท่านจวงจื๊อเป็นผู้เจริญรอยตามท่านเหล่าจื๊อ ในเรื่องกฎแห่งความสมดุลในหลักของปรัชญาเต๋า จวงจื๊อมีความเห็นว่า สวรรค์ของชีวิตนั้นปรมาตม์เสมือนเป็นวงกลมมีอาจหาจุดเริ่มต้นและพบจุดจบสิ้น การที่ปุถุชนมีธรรมชาติแยกแยะ มีผิด มีถูก มีเกิด มีตาย มีคำ มีขาว หรืออื่นๆ เป็นเรื่องคู่ตรงกันข้ามนั้น เป็นสิ่งที่ห่างจากสัจธรรมของเต๋า การข้องแวะอยู่ด้วยมายาเหล่านี้ ก็ย่อมมีอาจที่จะพบคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต จวงจื๊อ เสนอว่า ทำไมเราจึงไม่ละเสียสิ่งเหล่านี้ซึ่งจะทำให้พบกับความสมบูรณ์แห่งสวรรค์ของชีวิต

ชาตรี แซ่บ่าง (2551) เขียนหนังสือเรื่อง **ปรัชญาเต๋า วิถีแห่งคน วิถีแห่งใจ** กล่าวว่า ได้ฟ้านี้ทุกคนรู้ว่าความงามเป็นความงาม ก็เพราะมีความน่าเกลียดอยู่ ทุกคนรู้ว่าความดีเป็นความดี ก็เพราะมีความไม่ดีอยู่ ดังนั้นสิ่งที่มีและสิ่งที่ไม่มีเกิดมาด้วยกัน ความยากและความง่ายส่งเสริมกันให้สมบูรณ์ นั้นหมายถึงสรรพสิ่งและเรื่องราวต่างๆ บนโลกใบนี้ประกอบด้วยสิ่งตรงกันข้าม หรือเรียกว่าสิ่งที่ขัดแย้ง มีทั้งความดีความน่าเกลียด ความยากและความง่าย ความสั้นและความยาว ความทุกข์และความสุข สิ่งตรงกันข้ามนี้จะอยู่คู่กันเสมอ จะขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ และยังเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน เราสามารถรู้ฝ่ายหนึ่ง ก็เพราะมีอีกฝ่ายหนึ่ง นักปราชญ์จึงเข้าใจถึงกฎข้อนี้เป็นอย่างดี จึงปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการกระทำที่ดี กระทำจากตนเอง ก็สามารถทำผู้อื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ ยึดหลักกระทำโดยไม่กระทำ ไม่ไปแทรกแซง สร้างสรรค์ให้กำเนิดแล้วไม่เอามาเป็นของตน ช่วยเหลือแล้วไม่เอาความดี ได้รับความสำเร็จแล้วไม่ยึดครอง เมื่อไม่เอาก็ไม่มีอะไรทำให้เสียไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นหนทางของเต๋า หนทางแห่งธรรมชาติ สำคัญยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ ปัจจุบันคนเรานิยมวัดคุณยิ่งขึ้น วัดคุณยิ่งเจริญ แต่ปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย ทั้งด้าน ครอบครัว สิ่งแวดล้อม

สุขภาพความเป็นอยู่ กลับเลวร้ายลง เพราะระบบความคิดและการกระทำของคนเราขัดแย้งกัน ซึ่งเราสามารถหันมาศึกษาวิถีดำรงชีวิตที่ถูกต้องต้องและควรเห็นความสำคัญต่อการศึกษา ปรัชญาเต๋า

เอกสารเกี่ยวกับเรื่องนิทานปรัชญาเต๋াজวงจื่อ

บุญศักดิ์ แสงระวี (2548) เขียนหนังสือเรื่อง **จวงจื่อ จอมปราชญ์** กล่าวว่า ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์เรานั้นอยู่ที่ ความสำเร็จซึ่งอิสรภาพ มนุษย์นั้นต่างต้องพึ่งพาอาศัยวัตถุจึงดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยต้องอาศัยความผูกพันทางใจ อาศัยความรู้ อาศัยศิลปะ อาศัยพระผู้เป็นเจ้า เป็นต้น การพึ่งพาอาศัยเช่นนี้ ทำให้คนเราก่ออยู่ในภาวะ “ ไร้อิสรภาพ ” หากคนเราประสงค์จะทำให้อิสรภาพปรากฏเป็นจริงขึ้น ก็พึงละทิ้งจิตใจพึ่งพาอาศัยไปเสีย คนเรานั้นต้องดำรงอยู่อย่างมีจิตสำนึก เคลื่อนไหวโดยสอดคล้องกับกาลเทศะและอวกาศอันปราศจากขอบเขตซึ่งเป็นโลกธรรมชาติ และเกี่ยวพันกันอยู่แทบทุกกลมหายใจ ต้องใช้ธรรมชาติไปพิจารณา กล่าวอีกนัยคือ คนเราอย่าแยกตัวเองออกจากคนอื่น อย่าแยกตัวเป็นคนออกธรรมชาติ อย่าแยกคุณค่าออกจากสิ่งซึ่งไร้คุณค่า อย่าแยกปัจจุบันออกจากอดีต ดังนั้นจึงต้องตั้งตัวอยู่เหนือพ้นธนาการและได้รับอิสรภาพ ปรัชญาของจวงจื่อนั้น มิใช่เขียนเป็นตำราอ่านยาก แต่ได้ใช้นิยายเปรียบเทียบ หรือนิยายสุภาษิตมาแสดงออกซึ่งทัศนคติของตนอย่างลึกซึ้ง ก็น่าอ่านน่าขบคิดเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้อ่านจะได้รับการจรรโลงใจจากข้อคิดเหล่านั้น

เสถียรพงษ์ วรรณปก (ม.ป.ป.) เขียนหนังสือเรื่อง **นิทานปรัชญาเต๋า** กล่าวว่า จวงจื่อ ปรัชญาเมธีจีนผู้รักสันโดษ ไม่ฝักใฝ่สูงในทางการเมือง กษัตริย์รัฐฉู่ ประรณนาแต่งตั้งจวงจื่อให้ให้เป็นนายกรัชมุนตรี จึงส่งราชทูตไปเชิญจวงจื่อ แต่จวงจื่อกลับถามกับราชทูตว่า “ ข้าพเจ้าได้ยินมาว่า ที่นครฉู่มีเต่าศักดิ์สิทธิ์อยู่ตัวหนึ่ง ตายมาแล้วสามพันปี และกษัตริย์ถือว่าเป็นของขลังศักดิ์สิทธิ์เก็บมันไว้ในหีบอย่างดี แล้วตั้งบูชาในเทวาลัย ข้าพเจ้าขอถามหน่อยเถิด ถ้าเป็นท่าน ท่านจักยินดีเป็นเต่าตายซากเหลือแต่กระดูกให้คนเขาสักการบูชาหรือว่าเป็นเต่าเป็นๆ ที่เที่ยวคลานหากินตามบึงตามทุ่งดี ” ราชทูตตอบว่า “ ข้าพเจ้ายินดีจะเป็นเต่าธรรมดาที่หากินผักบุงตามทุ่งนาดีกว่า ” จวงจื่อตอบกลับไปว่า “ ถ้าเช่นนั้น ก็เชิญท่านกลับไปกราบทูลพระเจ้าอยู่หัวเถิด ตัวข้าพเจ้าจวงจื่อก็ปรารถนาจะขอเป็นเต่าเป็นๆ ที่หากินอยู่ตามบึง ตามทุ่งมากกว่าเป็นเต่าตายซากเหลือแต่กระดูกให้เขาสักการบูชา ” นี่ก็เป็นตัวอย่างนิทานตอนหนึ่ง เรื่อง ขอเป็นเต่าธรรมดาดีกว่า ซึ่งเรื่องนั้นมีการใช้อุปมาอุปมัยเปรียบเทียบ โดยอาศัยสัตว์ซึ่งอยู่ตามธรรมชาตินั่นคือ เต่า มาเปรียบเทียบกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ว่าไม่ว่าอะไรบนโลกนี้ล้วนทั้งสิ่งมีชีวิตทั้งคนและสัตว์ แท้จริงนั้นต่างก็ต้องการอยู่อย่างอิสระและมีความสุขที่สงบสุขทั้งสิ้น โดยไม่ต้องการผูกติดหรืออยู่ภายใต้อำนาจของใคร

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ทำให้ศึกษาทราบถึงชีวิตประวัติและแนวทางของจวงจื้อในการดำรงชีวิตของท่าน ซึ่งการเลือกหนทางที่จะปฏิเสธสังคมทางโลก และปลีกตัวสู่ธรรมชาติ เพื่อแสวงหาความสุขสงบ โดยผลงานของ สุวรรณ สถาอานันท์ (2548) และ เสถียร โพธิ์นันทะ (2532) ได้กล่าวถึงชีวิตประวัติของจวงจื้อว่า จวงจื้อ ชีวิตของท่านเริ่มแรกนั้นท่านถือเป็นนักปราชญ์ผู้ที่เรียนรู้เจนจบในทั้งด้านการเมือง การปกครอง รวมถึงวิชาพิชัยสงคราม และวิชาในสาขาอื่นๆ ท่านมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในทุกชนชั้น อีกทั้งความสามารถที่ยกย่องของท่านจนเป็นที่หมายตาของกษัตริย์ถูกได้รับการเชิญไปให้เข้ารับราชการให้เข้ามาปกครองเมือง แต่จวงจื้อกลับปฏิเสธที่จะรับตำแหน่งนั้น ท่านเลือกที่จะสละ เกียรติยศ เงินทอง ชื่อเสียง และปลีกตัวเองมาใช้ชีวิตแบบธรรมชาติ ประกอบอาชีพสานรองเท้าแตะขาย อยู่ตามตรอกซอกซอย ซึ่งเป็นอุดมคติในการดำรงชีวิตของจวงจื้อนั้นเป็นไปแบบเรียบง่าย พอเพียง พึ่งตนเองอยู่กับธรรมชาติ นับเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตอย่างหนึ่งที่น่ายกย่องและปฏิบัติตามยิ่ง ส่วนผลงานของ ส. ศิวรักษ์ (2533) และ สุรติ ปรีชาธรรม (2554) ได้มีการนำแนวทางของจวงจื้อไปเปรียบเทียบกับพุทธศาสนา นั้นกล่าวว่า ปรัชญาเต๋าของจวงจื้อนั้นมีแนวคิดทางปรัชญาคล้ายคลึงกับศาสนาพุทธศาสนา ในเรื่องของของโลโลกุตรธรรมธรรม หมายถึงการพ้นจากโลก คำสอนเกี่ยวกับ อกรรม คือการไม่กระทำ การสลัดความยึดถือในตัวคนก็ดี การไม่ยึดติดกับสิ่งใด รวมถึงการนิพพาน คือ ความว่างเปล่า หรือการหลุดพ้นอันสูงสุด ส่วนในเต๋าเต็กเก็ง ภาวะอิสระเสรีในการเป็นมนุษย์ที่แท้ คือ ภาวะที่หลุดออกจากกิเลสทั้งปวง หากเมื่อใดที่มนุษย์เราหลุดพ้นจากวัฏทางโลกที่ปฏุนต่างยึดติดไขว่คว้ามัน หากตัดสิ่งทั้งปวงออกไปได้นั้นเราก็จะพบกับความเป็นอิสระที่แท้จริง ซึ่งลักษณะเช่นนี้คล้ายกับ ภาวะ “ตื่นบรรลुरुธรรม” ของนิกายเซน หรือ ภาวะ “พระอรหันต์” ในพุทธศาสนา นิกายเถรวาท อันเป็นภาวะอันสูงสุดของผู้บรรลुरुธรรม

ด้านผลงานของ ชาตรี แซ่บ่าง (2551) และ มานพ อุดมเดช (2551) ได้กล่าวถึง คำสอนในปรัชญาเต๋าว่า ทุกสิ่งที่อยู่บนโลกใบนี้ล้วนเกิดขึ้นมา และย่อมมีดับไป ทุกอย่างต่างมีคู่ตรงข้ามของมัน เช่น สวยงามกับน่าเกลียด ความสุขกับความทุกข์ สั้นกับยาว ง่ายกับยาก หากจะขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปมิได้ หากแต่ว่ามนุษย์พยายามที่จะทำตัวขัดแย้งกับธรรมชาติเอง จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในปัจจุบัน ซึ่งสังคมเรากลายเป็นสังคมแบบวัตถุนิยม ความต้องการที่ไม่สิ้นสุด และแปลกแยกไปกับธรรมชาติ หากเราลองหันไปพึ่งปฏิบัติตามแนวทางของเต๋า หนทางแห่งธรรมชาติ น่าจะเป็นแนวทางที่ดีในการดำรงชีวิตสำหรับมนุษย์ และในส่วนผลงานของ บุญศักดิ์ แสงระวี (2548) และเสถียรพงษ์ วรรณปก (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงนิทานปรัชญาเต๋าจวงจื้อว่า มนุษย์เราอยู่บนโลกนี้ได้ต่างต้องพึ่งพาอาศัยวัตถุสิ่งต่าง ปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตจึงสามารถดำรงอยู่ได้ ดังนั้นชีวิตยังต้องมีการผูกพันและถูกยึดติด ทั้งทางกายและทางใจ ซึ่งนำไปสู่ สภาวะไร้ซึ่งอิสรภาพ ดังนั้น

คนเรานั้นอย่าอย่าแยกตัวเองออกจากคนอื่น อย่าแยกตัวเป็นคนออกธรรมชาติ ดังนี้จึงต้องตั้งตัวอยู่เหนือ
พันธนาการและได้รับอิสรภาพ โดยคำสอนทางปรัชญาจวงจื๊อนั้นมีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจคือ แต่ได้ใช้
นิยายหรือนิทานเปรียบเทียบ มีสุภาษิตสอนใจ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ ให้ผู้อ่านได้ขบคิด เนื้อหาสนุกสนานและ
น่าขัน สร้างความสนุกและจรรโลงใจแก่ผู้อ่านเป็นอย่างดี

อนึ่ง การศึกษาแนวคิด ปรัชญาจวงจื๊อ ในหัวข้อเรื่อง “มนุษย์กับอิสรภาพที่แท้จริง” จากนิทาน
ปรัชญาจวงจื๊อนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจและยังมีผู้ศึกษาไม่มากนัก ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงประสงค์จะ
ศึกษา เรื่อง “ปรัชญาแห่งอิสรภาพ: มนุษย์กับอิสรภาพที่แท้จริง จากนิทานปรัชญา จวงจื๊อจอมปราชญ์” เพื่อ
สร้างองค์ความรู้และขยายขอบเขตการศึกษาทั้งในเรื่องหลักคำสอน นิทานปรัชญา และมรรควิธีจวงจื๊อ ให้
ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

ชีวประวัติจวงจื๊อ

จวงจื๊อ (莊子) เป็นนักปราชญ์เมธีที่แห่งลัทธิเต๋าในยุคราชวงศ์โจวตะวันออก หรือยุคจั้นกั๋ว เป็นหนึ่งในแปดของนักปราชญ์ของจีนในยุคก่อนกำเนิดลัทธิศาสนาของจีน ซึ่งแนวคิดหลักนั้นมีอิทธิพลมาสู่พุทธศาสนาทั้งในจีน ไทย ญี่ปุ่น รวมถึงประเทศอื่นๆด้วย ชื่อหม่าเจียน ได้บันทึกว่า จวงจื๊อมีชีวิตอยู่ในสมัยฮู่อ๋องแห่งรัฐเหลียงหรือเว่ย (ประมาณปี 370-319 ก่อนคริสต์ศักราช) และสมัยเซวียนอ๋อง แห่งรัฐฉี(ประมาณปี 319-301ก่อนคริสต์ศักราช)จวงจื๊อมีถิ่นกำเนิดในมณฑลเหอหนาน เคยมีตำแหน่งเป็นคนดูแลสวนต้นรัก และต่อมา ก็ลาออกมาใช้ชีวิตเป็นอิสระชน ออกมาสานรองเท้าและเลี้ยงชีพตนเองใช้ชีวิตอยู่ตามซอกซอย บนบันทึกของชื่อหม่าเจียน ได้กล่าวว่าในช่วงก่อนหน้านั้นจวงจื๊อได้ ถูกทาบทามของราชทูตแห่งกษัตริย์เว่ยอ๋อง แห่งรัฐฉู่ ให้ไปดำรงตำแหน่งเสนาบดีเอก แต่ท่านกลับปฏิเสธโดยสิ้นเชิง และเลือกที่จะออกจากไปใช้ชีวิตตามวิถีตนเอง

จวงจื๊อเป็นนักปรัชญาจีนคนเดียวที่สอนให้สละโลกีย์วิสัย รวมถึงด้านการเมือง แม้ว่าเขาได้กล่าวถึงไม่มากนัก แต่มิได้หมายความว่าความรู้ในด้านนี้เขาจะบกพร่อง จวงจื๊อเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้จนจบในวิชารัฐประศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์วิชาพิชัยสงคราม และวิชาอื่นๆอีกเท่าที่มีอยู่ในสมัยนั้น ชื่อเสียงเกียรติคุณของเขาคือเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่เจ้านายกษัตริย์มนตรี ขุนนาง ลงมาถึงเด็กเลี้ยงควาย แต่จวงจื๊อกลับปลงตกกับลาภยศชื่อเสียง เขาหันหลังให้กับสังคมใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติเพราะเบื่อหน่ายชีวิตรับราชการงานการเมือง

ผลงานของจวงจื๊อนั้น ท่านได้นิพนธ์ คัมภีร์จวงจื๊อ ซึ่งนักวิชาการได้สันนิษฐานว่า คัมภีร์นี้น่าจะเกิดในช่วงประมาณปี 320 ก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งคัมภีร์ต้นฉบับเดิม แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 เล่มสมุด ได้แก่ สมุดใน สมุดนอก และ สมุดปกิณฑกะ และจากการศึกษาค้นคว้าของศาสตราจารย์ เอชี่ แกรม นักวิชาการจีนศึกษา ได้จัดกลุ่มแบ่งส่วน คัมภีร์จวงจื๊อ ซึ่งฉบับปัจจุบันนั้น ได้แก่ ของ Kuo Hsiang แบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1.) กลุ่มบทแกน (บทที่ 1-7) เป็นนิพนธ์ซึ่งประกอบด้วย บทสนทนา เรื่องสั้น โคลงกลอน เป็นต้น ซึ่งบทนี้ถูกเตรียมเรียงจากบทบันทึกของจวงจื๊อเอง 2.) กลุ่มบทประกอบ (บทที่8-22) โดยบทที่ 8 ถึงบทบางส่วนของบทที่ 11 ถือว่าเป็นบทนักคิดกลุ่ม บรรพนิคม ส่วนที่เหลือเป็นข้อเขียนจากสำนักจวงจื๊อ และนักคิดแบบผสมผสาน และ 3.) กลุ่มบทผสมผสาน (บทที่ 23-33) มีทั้งบทแนวคิดของหยางจู (บทที่ 28-31) และบทเบ็ดเตล็ดต่างๆซึ่งบางตอนคลุมเครือมาก บางส่วนอาจเป็นบทบันทึกของจวงจื๊อเอง แต่เนื้อหาสิ้นเกินไป ผู้เรียบเรียงจึงไม่สามารถรวมเข้าไปในบทแกนได้ การแบ่งบทเหล่านี้เป็นเพียงเรื่องอำนวยความสะดวกเท่านั้น มิใช่การแบ่งเป็นบทๆโดยแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด (สุวรรณา สถาอานันท์ , 2548)

คัมภีร์จวงจื๊อนั้นได้จัดว่าเป็นตำราที่แสดงแนวคิดหลักในปรัชญาเต๋า โดยแสดงหลักการพื้นฐานแนวคิดสายนี้ คือ การมุ่งต้านทานกระแสปัญหาสังคมต่างๆ โดยหวังว่าจะปลดปล่อยตนเองให้หลุดพ้นเป็นอิสระจากสิ่งพันนาการทั้งปวงที่เหล่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นทั้งสิ้น สารัตถะในคัมภีร์จวงจื๊อนั้น มีการนำเสนอด้วยลีลาการประพันธ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันได้แก่ การระดมเขียนในรูปแบบต่างๆ ทั้งนิทานเรื่องเล่า เกร็ดประวัติศาสตร์ สำนวนโวหารเชิงเปรียบเทียบ การสนทนาโต้เถียงระหว่างบุคคลที่มีทั้งความลึกซึ้งและเฉียบคม โดยเฉพาะนิทานเรื่องเล่านั้นมีแนวการประพันธ์ที่มีการแฝงอุดมคติของจวงจื๊อและอารมณืขัน ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลิน ทั้งยังมีกลวิธีการเขียนที่ตื่นเต้นสลับซับซ้อนชวนให้ติดตาม ซึ่งวงการศึกษาปรัชญาของโลกต่างให้การยอมรับและยกย่องให้ คัมภีร์จวงจื๊อ นั้นเป็นงานปรัชญาวรรณกรรมเพชรน้ำเอกหนึ่ง (สุรดี ปรัชชาธรรม, 2554)

นิทานปรัชญาจวงจื๊อ กับ แนวคิดที่ได้จากเรื่อง

คำสอนของจวงจื๊อ เรื่อง ความเป็นอิสรภาพของมนุษย์ นั้นจวงจื๊อได้แสดงแนวคิดผ่านเรื่องราวการประพันธ์ในรูปแบบของเรื่องเล่า นิทานปรัชญา โดยรูปแบบการเล่าเรื่องนั้นมีความแปลกประหลาด ชวนจินตนาการ น่าสนใจ และสร้างความอัศจรรย์ใจแก่ผู้อ่าน คือ การสมมุติตัวละครต่างๆขึ้นเป็นตัวดำเนินเรื่อง ทั้งใช้ตัวละครที่เป็นสัตว์ ต้นไม้ สัตว์ประหลาด ธรรมชาติ สร้างตัวละครให้มีชีวิตและสามารถเจรจาได้ บุคคลสมมุติ และรวมถึงการอ้างถึงบุคคลผู้เป็นปรมาจารย์มีชื่อเสียง ดังเช่น เหล่าจื๊อ ขงจื๊อ และเม่งจื๊อ ซึ่งการเผยแพร่แนวคิดคำสอนของจวงจื๊อนั้นได้ถูกแสดงออกมารูปแบบนิทาน โดยมีการใช้ภาษาสำนวนในเชิงอุปมาอุปไมย บทสนทนาที่มีคำพูดเป็นปริศนาปรัชญาให้ชวนคิด ชวนให้ผู้อ่านได้ติดตาม โดยนิทานปรัชญาจวงจื๊อนั้นมีจำนวนมากให้ได้ศึกษา โดยแต่ละเรื่องก็ได้แฝงแนวคิด ที่จะทำให้เข้าใจถึง เรื่อง ความเป็นอิสรภาพ ซึ่งสามารถศึกษาได้จากนิทานปรัชญาดังต่อไปนี้

ต้นซุที่ไร้ประโยชน์

ฮู่ซื่อกล่าวแก่จวงจื๊อว่า “ ข้าพเจ้ามีต้นไม้ใหญ่อยู่หนึ่งต้น เรียกกันว่าต้นซุ ลำต้นมันบิดเบี้ยวเป็นปุ่มเป็นปม กิ่งก้านของมันคดงอไม่เป็นระเบียบ ไม่ต้องด้วยลักษณะของไม้ดี ต้นไม้นี้ปลูกอยู่ข้างทาง แต่ไม่มีช่างไม้คนไหนเอาใจใส่มันเลย ถ้อยคำที่ท่านกล่าวไว้ ข้าพเจ้าเห็นว่า ก็เหมือนกับต้นไม้นี้ใหญ่แต่ไร้ประโยชน์ มีใครบ้างที่จะให้ความเชื่อถือ ”

จงจ้อว่า “ ท่านเคยเห็นสุนัขจิ้งจอกกับแมวป่าบ้างหรือเปล่า วิ่งไปทางโน้นที เดินมาทางนี้ที เพื่อแสวงหาอาหาร โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นที่สูงหรือที่ต่ำสักแค่ไหน ในที่สุดก็พลัดเข้าไปในกับดัก ตกตายอยู่ในหลุมพราง ส่วนจามรีแม้จะตัวโตเหมือนค่างก่อนเมฆย้อยลงมาจากฟากฟ้า แต่มันก็ไม่สามารถจะจับหนูได้ ”

เวลานี้ท่านมีต้นไม้ใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง แต่กลับกลัดกลุ้มเพราะมันใช้อะไรไม่ได้ ถ้าเช่นนั้นเหตุไฉนท่านจึงไม่ปลุกมันไว้ในที่โล่งกว้างเล่า จะได้นั่งพักผ่อนอยู่ใต้ร่มไม้อย่างสบายใจ ในเมื่อต้นไม้ไม่มีประโยชน์อย่างอื่น ก็ย่อมจะไม่มีใครไปตัดมันเป็นธรรมดา แต่มันก็มีได้เป็นพืชเป็นภัยแก่ใครอื่น ท่านจะต้องเป็นกังวลในเรื่องของมันไปใยเล่า

จากนิทานเรื่องนี้ได้กล่าวถึง ต้นชู ซึ่งลักษณะลำต้นของมันมีลักษณะที่คดงอ เป็นปุ่มเป็นปม หากเทียบกับต้นไม้พันธุ์อื่น จัดเป็นต้นไม้ที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสม เพราะมันไม่สวยงาม ไม่เหมาะแก่การนำมาใช้งานใดๆ ซึ่งผู้คนต่างมองข้ามมันไป ช่างไม้ยังเห็นว่ามันไร้ประโยชน์ แม้ว่ามันจะเป็นต้นไม้ก็ตาม จงจ้อจึงได้กล่าวเปรียบถึง สุนัขจิ้งจอก และแมวป่า ที่มีนิสัยที่ชอบบอกรู้อยากเห็นและมักออกหากินในเวลากลางคืน ทำให้พวกมันพลาดไปติดกับดักนายพรานได้ง่าย เพราะไม่ทันระวังตัว แม้พวกมันจะถูกมองว่าเป็นสัตว์ป่าที่ว่องไว แต่สุดท้ายสัตว์ป่าก็ย่อมตกเป็นเหยื่อของมนุษย์ ส่วนจามรีถึงจะเป็นสัตว์ที่ตัวใหญ่ ลักษณะรูปร่างมันดูน่าเกรงขาม แต่แท้จริงแล้วจามรีเป็นสัตว์ที่ค่อนข้างเชื่องช้า กลัวคนแปลกหน้าและยังกินหญ้าเป็นอาหาร ซึ่งการที่มันไล่จับหนูตัวเล็กๆนั้นก็ยังไม่สามารถทำได้ แต่เพราะมันมีธรรมชาติของสัตว์ ซึ่งต่างจากมนุษย์เราที่มีความคิด มีมันสมองและฉลาดกว่า ดังเช่นต้นไม้ใหญ่ต้นนี้ ที่ทุกคนต่างมองข้ามไป เพียงเพราะรูปร่างของมันไม่สวยงาม มนุษย์เราแต่เดิมถูกปลูกฝังความคิดในการแยกแยะสิ่งต่างๆ โดยมีหลักเกณฑ์เป็นข้อจำกัด การตัดสินใจว่าอันไหน ดีหรือไม่ดี อย่างไรที่เรียกว่า สวยงาม หรืออัปลักษณ์ ซึ่งมนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นเอง แต่หากเราจะสามารถใช้ประโยชน์สิ่งนั้นๆให้เกิดประโยชน์หรือไม่ ทำสิ่งๆใดให้มีความดี ดังต้นชูต้นนี้ถึงแม้ลำต้นของมันจะไม่เหมาะแก่การตัดไปเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือน หรือทำเฟอร์นิเจอร์ใดๆได้ ในความเป็นจริงแล้วประโยชน์ของต้นไม้ใหญ่ นั้นคือให้อากาศบริสุทธิ์และความร่มเงา หากปลุกมันไว้ตรงที่โล่งแจ้ง ก็สามารถอาศัยใต้ร่มไม้ ใช้เป็นที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจหรือหลบฝนได้เช่นกัน ดังนั้นสิ่งต่างๆมนุษย์นั้นเป็นผู้กำหนดคุณค่าของมันเอง ขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์เลือกที่จะทำลาย หรือการนำสิ่งนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ไก่อปาในสุ่ม

ไก่อปาในป่าเขาแม้จะแสวงหาอาหารไม่ถนัดนัก ย่ำไปก้าวจึงจะได้หนอนกินสักตัว เดินไปร้อยก้าวจึงจะได้น้ำดื่มสักอีก แต่มันก็ไม่ต้องการที่จะอยู่ในสุ่ม เพราะเมื่ออยู่ในสุ่ม แม้จะไม่ต้องห่วงเรื่องอาหารการกิน ขนหรือก็เป็นเงางาม แต่ทางจิตใจแล้ว ไม่อิสระเหมือนดังที่อยู่ในทุ่งกว้าง

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึง หลักการใช้ชีวิตของมนุษย์ โดยอุปมาถึงชีวิตไก่อปา ทั่วไปแล้วเรามักจะเห็นไก่อเดินหาอาหารกินเอง ดังเช่นไก่อบ้าน ซึ่งชาวบ้านจะใช้วิธีเลี้ยงตามแบบพื้นเมือง คือผู้เลี้ยงก็จะปล่อยให้ไก่อเดินหาอาหารเองตามธรรมชาติ เนื่องจากเป็นวิธีการเลี้ยงแบบดั้งเดิม วิธีนี้จะส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตของไก่อนั้นแข็งแรง และยังมีให้ไก่อมีฤดูกาลพักผ่อนตรงตามฤดูกาล เพราะมนุษย์รู้ว่ามันเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับธรรมชาติอยู่แล้วนั่นก็เป็นเพราะสัญชาตญาณความเป็นสัตว์ที่มันก็ต้องการความเป็นอิสระในการออกหากิน หากแต่กล่าวถึงไก่อปาในสุ่ม ที่จวงจื่อได้ไว้ ไก่อปาย่อมต้องอยู่ในป่า ถึงแม้ว่ามันจะต้องเดินออกหาหนอนกินเองอย่างยากลำบากเพียงใด แต่สุดท้ายแล้วมันก็สามารถแสวงหาอาหารกินเองได้ด้วยของมันเอง เพราะมันย่อมรู้ตัวดีว่าต้องมีชีวิตเอาตัวรอดอย่างไรในป่าเขาแห่งนั้น หากเมื่อเราไปจับมันมาเลี้ยงไว้ในสุ่ม แม้ใช่ที่เราจะเลี้ยงให้อาหารดูแลมันอย่างดี โดยที่มันไม่ต้องออกหาอาหารกินในป่าให้ยากลำบากตามเคย แต่นั่นก็เหมือนเป็นการฝืนธรรมชาติการใช้ชีวิตของมัน หากนึกถึงในแง่จิตใจของไก่อปา มันก็คงไม่อยากจะถูกจำกัดอิสระให้อยู่แต่ในสุ่มไก่อ โดยที่วันๆไปไหนก็ไม่ได้เลย ดังนั้นความรู้สึกของไก่อปา ก็ไม่ต่างไปจากความรู้สึกของมนุษย์ที่ต้องการความเป็นอิสระ ไก่อปาที่ใช้ชีวิตอยู่ในธรรมชาติ ก็เปรียบได้กับ การใช้ชีวิตของมนุษย์ มนุษย์เราย่อมเลือกแนวทางการใช้ชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระ ขึ้นอยู่กับที่เราเลือกใช้ชีวิตเป็นหรือไม่ เรายุ่กันนั้นควรรู้จักเลือกใช้วิธีการใช้ชีวิตของตนเอง รู้จักประมาณตนเอง ทำในสิ่งที่ควรจะทำ และเลือกทำในสิ่งที่ดี

คนมักจะลืมมรรควิถิ

จ้อกั้งถามขงจื่อว่า “ท่านเหตุไฉนจึงเอาแต่ท่องเที่ยวไปภายในแคว้นเราต้องทนรับการผูกมัดจากขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนดั่งนักโทษที่ถูกคุมขังฉะนั้น เหตุใดจึงไม่ออกไปท่องเที่ยวยังนอกแคว้นเราบ้าง”

ขงจื่อตอบว่า “ จะไปท่องเที่ยวนอกแคว้นเป็นการชั่วคราวบ้างก็ได้ ”

จ้อกั้งถามอีกว่า “ใคร่ขอถามว่าจะมีวิธีใดบ้าง ? ”

ขงจื้อตอบว่า “ ชีวิตของปลาจะต้องได้น้ำจึงสุขสบายชีวิตคนจะต้องได้มรรคจึงสุขสบายที่ได้น้ำแล้ว จึงสุขสบายนั้น เพียงแต่ในหนองเต็มเปี่ยมก็เพียงพอแล้ว ส่วนที่ต้องได้มรรคจึงจะสุขสบายนั้นเพียงแต่ได้ มรรคแห่งธรรมชาติ ทำให้ใจสงบ ก็ได้ใช้แล้วเช่นกัน เพราะฉะนั้นจึงกล่าวว่า ปลาอยู่ในแม่น้ำลำคลอง ขอ แต่มีน้ำเปี่ยม ปลาก็สามารถที่จะอยู่อย่างอิสระเป็นตัวของตัวเอง ลืมไปว่าตนเองนั้นอยู่ในน้ำ คนเราเมื่ออยู่กับ ธรรมชาติเพียงแต่ได้มรรคเท่านั้นก็จะมีความเบิกบานพึงพอใจ ลืมการดำรงอยู่ของมรรควิถีไปเสียสิ้น ”

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า จากคำกล่าวของขงจื้อที่ว่า ชีวิตของปลาจะต้องได้น้ำก็สุขสบายแล้ว ก็เพียงพอแล้ว เพราะปลาต้องอาศัยน้ำซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต หากเมื่อใดที่ปลาขาดน้ำ ปลา ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ มนุษย์เราก็เช่นเดียวกันมนุษย์เราต้องอาศัยปัจจัยต่างๆในการดำรงชีวิต อากาศ น้ำ อาหาร ยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้หากมนุษย์ขาดไปก็ย่อมไม่สามารถอยู่ได้เช่นกัน สิ่งเหล่านี้ก็สามารถเปรียบ ได้กับมรรค มรรคคือ วิชา แนวทาง วิธีการดำรงชีวิต มนุษย์เรามากแสวงหาวิชาความรู้ในโลกที่กว้างไกลแม้ เหนื่อยยากเพียงใด แต่เมื่อได้รับรู้วิชา วิธีทางดำเนินชีวิตนั้น แต่ไม่ได้นำมาปฏิบัติ เพียงเพราะมนุษย์พอใจที่จะ ได้รู้จัก รับรู้ รับฟัง เพียงเพื่อให้เกิดความสำราญใจเท่านั้น แต่สิ่งที่จะนำวิถีแนวทางนั้นมาปฏิบัติใช้ในการ ดำรงชีวิต ดังนั้นหากมนุษย์มีความรู้แต่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติใช้ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สูญเปล่า แม้ว่าจะมีสิ่งที่มีค่า มีประโยชน์แต่ไม่กลับนำมาใช้ ย่อมไม่เกิดผลดี ซึ่งอาจนำไปสู่แนวทางการใช้ชีวิตที่ผิดพลาดได้

ขาเปิดสั้นเกินไปหรือ

ยาวตามธรรมชาติ ไม่เรียกว่าขาเกิน สั้นตามธรรมชาติ ไม่เรียกว่าสั้นเกินไป ขาของเป็ดแม้จะสั้นมาก ท่านก็ไม่สามารถจะต่อให้มันยาวขึ้น ถ้าต่อยาวมันก็จะเสียใจ ขาของนกกระเรียน แม้จะยาวมาก ท่านไม่ สามารถจะตัดให้มันสั้นลงไป ถ้าตัดสั้นมันก็เศร้า เพราะว่าเป็ดขาสั้นแต่คอยาว นกกระเรียนขายาวแต่คอสั้น ต่างสอดรับซึ่งกันและกัน

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ในความเป็นธรรมชาตินั้น สรรพสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นแล้ว ล้วน ถูกกำหนดขึ้น โดยตัวของมันเอง มันจึงเป็นความสมดุลที่มนุษย์เราไม่อาจไปประเมินค่าว่าเหมาะสม หรือไม่ ขาของเป็ดที่เราว่ามันสั้นเกินไป หรือขาของนกกระเรียนที่ยาวเกินไป เพราะเราจะมิอาจมาตรฐานใดๆ เป็นตัวกำหนดว่าสั้นดีหรือยาวดี ถ้าหากต่อขาเป็ดให้มันยาวขึ้น เป็ดมันก็จะเสียใจ หรือไปตัดขาของนกของนก กระเรียนมันก็ดูเหมือนว่ากลายเป็นนกที่พิการไม่สมกับเป็นนกกระเรียน หากเมื่อใดที่มนุษย์พยายามเข้าไป แก่ไขจากเดิมย่อมไม่ทำให้เกิดความสมดุล สอดคล้องกันของมันอยู่แล้ว ธรรมเป็นผู้ให้กำเนิดและมีความ

สมบูรณ์อยู่ในตัวของมัน ซึ่งหมายความว่ามันได้สร้างคำตอบทั้งเป็นเหตุเป็นผลให้สอดคล้องกันของมันอยู่แล้วนั่นเอง

มิตรของธรรมชาติ

ผู้ทรงคุณธรรมซึ่งเรียนรู้ในสติปัญญาของธรรมชาติ คำสอนของเขา จะประหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างเรณูร่างและเงา ประหนึ่งเสียงและเสียงสะท้อนฉะนั้น มีถามก็ต้องมีตอบ มีความรู้สึกก็จะต้องมีปฏิกิริยาเพราะว่าเรณูร่างของเขารวมเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ เมื่อเขาหยุดก็จะปราศจากสัมผัสเสียง เมื่อเขาเคลื่อนไหวก็จะปราศจากร่องรอย เพราะฉะนั้นเขาจึงสามารถที่จะนำมนุษย์โลกซึ่งหลงไหลพันเพื่อนกลับคืนไปสู่มรรคแห่งธรรมชาติ ผู้ที่เข้าใจว่ามีเรณูร่างเป็นของตนเองนั้น เป็นสุภาพชนในอีก 3 ชั่วโมงต่อมา ผู้ที่เข้าใจว่าไม่มีเรณูร่างเป็นของตนเองนั้น จึงจะเป็นมิตรของธรรมชาติ

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การดำรงชีวิตให้เป็นดังมิตรของธรรมชาติในตามวิถีของเต๋า นั้นหมายถึง ต้องทำตนให้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ความความสัมพันธ์ระหว่างเรณูร่างกับเงา ที่ใดปรากฏรูปร่างแล้วย่อมเกิดแสงเงาขึ้น ดังเสียงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมาจากที่ใด ย่อมมีเสียงสะท้อนตามมา เมื่อเกิดคำถามก็ต้องมีคำตอบ เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกใดๆแต่เมื่อใดที่มนุษย์ทำตัวให้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติแล้วสิ่งสะท้อนต่างๆเหล่านั้นย่อมหยุดนิ่ง ผู้ใดที่เข้าใจและยึดติดกับเรณูร่างของตนย่อมเป็นการแปลกแยกจากธรรมชาติ นั้นหมายถึงผู้ที่มิซึ่งความเห็นแก่ตัว ยึดถือตนเองเป็นหลัก ซึ่งนับส่วนผู้ที่เข้าใจว่า ไร้ตัวตน ไร้ซึ่งเรณูร่างนั้นนั่น หมายถึง การไม่ยึดตนเอง การไม่เห็นแก่ตัว จึงสอดคล้องกับมรรคแห่งธรรมชาติ

นกนางนวลกับอิก้า

ขงจื้อไปเยี่ยมค่านับเหล่าตันเพื่ออภิปรายเมตตาธรรม เหล่าตันกล่าวว่า “นกนางนวลมิใช่อาบนํ้าทุกวัน จึงขาว อิก้ามิใช่ข้อมสิดำทุกวันจึงดำ คำกับกับขาวล้วนเกิดจากธาตุแท้ของธรรมชาติ เพราะฉะนั้นท่านจึงมีอาจกล่าวได้ว่า ขาวนำดู ดำไม่นำดู ท่านใช้เมตตาธรรมมาจำแนกความดีกับความเลว เมื่อมองในทัศนะของผู้เข้าใจในมรรคแล้ว ความผิดที่ท่านได้กระทำ ก็เหมือนดังเช่นเหตุผลที่กล่าวมานี้เอง ”

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึง ทัศนะของการแยกแยะ ความดีความเลวขาวหรือดำ ดังอุปมาที่เหล่าตันกล่าว นกนางนวลมิใช่อาบนํ้าทุกวันจึงขาว ส่วนอิก้ามิใช่ข้อมสิดำทุกวันจึง ดำขาวนั้นเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

เดิมอยู่แล้ว หากใช้หลักเมตตารธรรมในการตัดสินแยกแยะ เมตตารธรรม คือจิตสำนึกในคุณธรรมของมนุษย์ ซึ่งหมายถึง จริยธรรมเป็นกฎเกณฑ์ศีลธรรมที่ดำรงอยู่ทางภววิสัย อันเป็นพื้นฐานของจารีตประเพณี นั้นหมายถึง คนดี คือ สิวาที่บริสุทธิ์ คนชั่ว คือ สิดำ ที่เต็มไปด้วยมีดมน ดังนั้นการจะตัดสินคนด้วยระบบศีลธรรมจารีต มองว่าคนชั่วยอมต้องชั่วเสมอไป ไม่มีทางจะเปลี่ยนเป็นคนดีได้ และสมควรต้องถูกสังคมประณาม ส่วนคนที่ ดี นั้นต้องถูกมองว่าดีเสมอไป และสมควรได้รับการยกย่องเชิดชู ซึ่งการมองดังผู้ที่เข้าใจมรรคแล้วนั้น ไม่ว่าจะคำ หรือขาว ไม่มีสิ่งใดที่เรียกว่าน่าดูหรือไม่น่าดู ไม่มีสิ่งใดแยกออกจาก สรรพสิ่งคือหนึ่งเดียวกัน ทุกอย่าง เสมอกัน

กบกับบ่อ

ทางทะเลตะวันออกมีตะพานน้ำใหญ่อยู่ตัวหนึ่ง คลานไปพบบ่อน้ำ กบตัวหนึ่งที่อยู่ในบ่อเมื่อเห็น ตะพานน้ำเข้า ก็รีบเชื่อเชิญขึ้นว่า “เชิญ ท่านเป็นแขกที่หายากของข้าเชิญเข้ามาที่อยู่ของข้าได้เลย ”

ตะพานถามว่า “เจ้าอยู่ในบ่อนี้สุขสบายคืออยู่หรือ ”

กบตอบว่า “ข้าครองน้ำทั้งบ่อนี่อยู่ผู้เดียว เหมือนราชารัฐหนึ่งหนึ่ง จะไม่สบายได้ยังไงกัน เจ้าเห็น ไหมม พอข้ากระโดดลงไปบ่อ น้ำก็ช่วยพยุงแขนทั้งสองข้างของข้า คอยชูคอให้ข้าด้วย เมื่อข้าพอใจดำลงไป ใต้น้ำ โคลนเลนก็รีบมานวดขาให้ข้า พอตกลงกลางคืน ข้าไม่ยอมยกอยู่ในน้ำ ข้ากระโดดขึ้นไปปากบ่อนอน ฝันอย่างสบายใจเจ็บ พอฟ้าสว่างข้าก็กระโดดไปเดินเล่นอยู่ตามลานข้างบ่อ ข้ามีความสุขอยู่อย่างนี้ทุกๆวัน แต่ ข้าเห็นเจ้าปุเจ้าลูกอ้อด เจ้านอนแดงในบ่อ พวกมันไม่เห็นมีความสุขอย่างข้าเลย ”

ดังนั้น ตะพานน้ำจึงคิดจะลงไปดูก้นบ่อ แต่พอมันยื่นขาซ้ายลงไปบ่อ ขาขวาของมันก็ติดอยู่กับปาก บ่อ ขยับไปไหนไม่ได้ ตะพานน้ำจึงจำต้องถอยออกมา

ตะพานน้ำจึงพูดกับกบว่า “ บ่อของเจ้าเล็กเกินไป ข้าเข้าไปไม่ได้ เมื่อสักครู่ข้ามาจากทะเลตะวันออก ขอให้ข้าเล่าความสุขในทะเลตะวันออกให้เจ้าฟังแล้วกัน ทะเลตะวันออกทั้งกว้างทั้งลึก ใ้พนักี่มาวัดก็ไม พอที่จะบรรยายความกว้างใหญ่ของมันได้ ใช้ความสูง 8 พันเชิยะมาหยั่งก็ไม่อาจจะบรรยายความลึกของมันได้ ในสมัยพระเจ้าหี ใน 10 ปี มี 9 ปีที่จะต้องเกิดอุทกภัย แต่ทว่าทะเลก็มีได้เพิ่มมากขึ้น ในสมัยพระเจ้าทัง ใน 8 ปี มี 7 ปีที่เกิดภัยแล้ง แต่น้ำทะเลก็ไม่เคยลดน้อยลงเลย ดังนี้ ทะเลไม่เปลี่ยนแปลงเพราะกาลเวลายาวหรือสั้น ไม่เพิ่มหรือลดเพราะน้ำฝนมากหรือน้อย นี่คือความสุขของทะเลใหญ่ ”

เมื่อกบได้ฟังแล้ว ก็ได้แต่ทำตาเหลือก ค่อยๆ ขยับตัวถอยหลังไปที่ละน้อยๆ ตกตะลึงพริ้งเพริดไปด้วยความฉงนสนเท่ห์

จากนิทานเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่า การที่มีความรู้ที่น้อยย่อมทำให้คนยิ่งใหญ่ แต่ความรู้ที่มากก็อาจทำให้คนเป็นผู้ย่อยได้เช่นเดียวกัน ดังเช่นความสุขของกบที่ได้ครอบครองบ่อน้ำของตน เพียงเพราะคิดว่าคงไม่มีผู้ใดที่จะโหดเหมือนตนเองแล้ว การที่กบอาศัยอยู่แต่ในบ่อน้ำนั้นก็ทำให้กบมีทัศนคติที่แคบและจำกัด เป็นเพราะกบไม่เคยออกไปยังโลกภายนอกซึ่งไม่อาจรับรู้เลยว่า โลกอันกว้างใหญ่ไพศาลนั้นยังมีมหาสมุทรที่ใหญ่กว่าบ่อน้ำของตนอยู่อีกหลายสิบเท่า กบคิดว่าคงไม่มีผู้ใดที่จะโหดเหมือนตนเองแล้ว แต่แล้วตะพานก็ได้เล่าถึงความสุขของตะพาน นั่นก็คือ มหาสมุทรตะวันออก ทั้งลึกและกว้างใหญ่ หาดอะไรมาเทียบก็ยังมีได้ เมื่อใดที่เกิดอุทกภัย น้ำทะเลก็ไม่ได้เพิ่มขึ้น เมื่อใดที่เกิดภัยแล้ง น้ำทะเลก็ไม่ได้น้อยลง ทะเลนั้นสามารถรักษาระดับน้ำทะเลให้คงที่ไม่ว่าฝนจะตกมากหรือน้อยก็ตาม ซึ่งเป็นข้อดีของทะเลและเป็นความสุขของตะพาน ดังนั้น การที่กบนั้นอยู่ในบ่อ ก็ย่อมไม่มีทางรับรู้ถึงความสุขของมหาสมุทรนั้นเป็นอย่างไร เพราะมันเกิดในบ่อ ใช้ชีวิตอยู่แต่ในบ่อ ตะพานก็เช่นเดียวกัน ตะพานก็ไม่มีทางเข้าใจว่ากบนั้นมีความสุขอยู่ในบ่อน้ำนี้ได้อย่างไร เป็นเพราะตะพานไม่ใช้กบ ไม่เคยใช้ชีวิตอยู่ในบ่อน้ำ ย่อมไม่เข้าใจ ผู้ใดที่ไม่เข้าใจปรัชญา ก็เพราะสติปัญญาของผู้นั้นมีจำกัดจึงไม่อาจเข้าถึงปรัชญาอันลึกซึ้ง

เสื่อผ้าจ็อกังขาวราวหิมะ

หยวนเซียนกับจ็อกังเป็นศิษย์ของขงจื้อ เมื่อครั้งที่หยวนเซียนพำนักอยู่ในแคว้นหลู่ นั้นในบ้านไม่มีอะไรเลย หลังคาก็ร้าว ประตูก็แตกเป็นรู แต่เขาล้วนมิได้ใส่ใจ ส่วนจ็อกังมีวาทศิลป์ เมื่อได้เป็นขุนนางใหญ่โตแล้ว ก็วางท่ายโส

วันหนึ่งจ็อกังไปเยี่ยมหยวนเซียน เมื่อรถใหญ่ของเขาไปถึงปากตรอก ก็คิดเข้าไปมิได้ จ็อกังจึงจำต้องลงจากรถ เดินเข้าไป จ็อกังเห็นหยวนเซียนยืนอยู่หน้าบ้าน สั้นรองเท่าก็หลุดหายไป

จ็อกังจึงถามว่า “ท่านยังคงยากจนอยู่เหมือนเดิม หมู่นี้ท่านยังคงสบายดีอยู่หรือ ? ”

หยวนเซียนตอบว่า “ ข้าพเจ้าสบายดี ”

จ็อกังเข้าไปนั่งในบ้าน เห็นบนพื้นค่อนข้างชื้นแฉะ อากาศมีกลิ่นเหม็นเหมือนเหม็นอับ ก็รู้สึกกระสับกระส่าย หยวนเซียนจึงหัวเราะกล่าวว่า “ ใครที่ยากจนเกินไปย่อมไม่ดี แต่การอนุโลมจากโลกธรรมจน

ละทิ้งอุคมคติ กระทำชั่วแต่กลับแอบอ้างเมตตารธรรมนั้น แม้เสื้อผ้าของคนจะขาวราวหิมะ รถพาหนะหรรุหรา ลักปานใดก็ตาม ข้าพเจ้าก็ยังเห็นว่า มิสู้ยากจนจะดีกว่า ” จ้อกั้งได้ฟังดังนั้นก็รู้สึกหน้าชา

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึง การใช้ชีวิตอย่างสมถะ รู้จักอย่างประมาณตน อยู่อย่างพอเพียง หยวนเซียวซึ่งเป็นเพื่อนกับจ้อกั้ง ทั้งสองต่างเป็นสหายกันและเป็นศิษย์ของขงจื้อ แต่วิถีชีวิตของแต่ละคนกลับแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จ้อกั้งซึ่งมีความสามารถและประสบความสำเร็จจนได้รับราชการเป็นขุนนางใหญ่โต ด้วยยศชื้อเสียนี่จึงทำให้จ้อกั้งเป็นคนที่ยิ่งยศ และถูกเหยียดหยามคนที่ด้อยกว่า นั่นคือ หยวนเซียว ที่มีฐานะยากจน อาศัยอยู่ในตรอกซอยแคบ และมีบ้านที่ขอมซ่อ จากบทสนทนาที่หยวนเซียวได้ตอบคำถาม จ้อกั้งที่มีท่าทีไม่พอใจ และได้กล่าวว่า “ ใครที่ยากจนเกินไปย่อมไม่ดี แต่การอนุโลมจากโลกธรรมจนละทิ้งอุคมคติ กระทำชั่วแต่กลับแอบอ้างเมตตารธรรมนั้น แม้เสื้อผ้าของคนจะขาวราวหิมะ รถพาหนะหรรุหราลักปานใดก็ตาม ข้าพเจ้าก็ยังเห็นว่า มิสู้ยากจนจะดีกว่า ” ซึ่งหมายถึง การที่มีชีวิตอยู่ยากจนเร็นแค้น ย่อมทำให้ชีวิตลำบากก็จริง แต่หากการมีชีวิตที่ร่ำรวยฟุ้งเฟ้อฟุ้งยิดคิดแต่มาหาทางโลกนั้น จนไร้ซึ่งอุคมคติการใช้ชีวิตแบบของตน จนต้องใช้ชีวิตเบื้องหน้าแอบอ้างสร้างภาพตนในทางที่ดี แต่เบื้องหลังกระทำชั่ว ก็ไม่สมควรยิ่ง แม้ภายนอกจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าขาวสะอาด มีรถยนต์ที่หรรุหาก็ตาม หากต้องมีชีวิตที่ยากจนจะดีกว่า ที่จะต้องกระทำเช่นนั้น

ไม่ยอมเสียดสละ

มีคนอยากเชิญจ้อกั้งไปเป็นขุนนาง จ้อกั้งกล่าวว่า “ ท่านไม่เคยเห็นวัวที่ถูกเลี้ยงไว้เพื่อสังเวียดอกหรือ ? แม้จะกินหญ้านุ่มลั่วเหลืองอยู่ทุกวัน บนตัวก็คลุมด้วยผ้าปีกเป็นลวดลายสวยงาม แต่วันหนึ่ง เมื่อถูกจูงออกไปบูชายัญยังหอบวงสรวง แม้มันจะคิดออกไปยังท้องทุ่ง เป็นวัวอยู่ตามลำพังก็ทำไม่ได้เสียแล้ว ”

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึง สัจคมมนุษย์ที่ยึดติดกับลาภยศ เกียรติยศชื้อเสียนี่ เพราะมนุษย์เลือกที่จะใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย โดยรายล้อมและถูกอำนวยความสะดวกไปด้วยปัจจัยต่างๆ โลกแห่งวัตถุ ทำให้มนุษย์ยอมตกเป็นทาสตกอยู่ภายใต้อำนาจวัตถุเพื่อให้ได้มาซึ่ง เงินทอง ลาภยศ ชื้อเสียนี่ และเมื่อใดที่ก้าวเข้าสู่อำนาจที่ลุ่มหลงมัวเมาแล้ว ก็เป็นการยากที่จะถอนตัวออกมาจากสิ่งผูกมัดเหล่านั้นและสุดท้ายก็อาจจะพบจุดจบในที่สุด เหมือนดั่งอุปมาวัวที่จะถูกสังเวียด มันจะถูกเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ได้กินอาหารชั้นดี ได้รับเครื่องแต่งกายที่สวยงาม แต่การถูกกระทำเช่นนั้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำมันไปทำพิธีบวงสรวง ซึ่งวัวจะไม่มีทางรู้เลยว่าตัวมันเองกำลังถูกมนุษย์นำไปปลิดชีวิตในพิธีบูชายัญในไม่ช้า วัวอาจมีความสุขกับการกินหญ้าที่นุ่มและลั่วเหลือง

ชั้นดี แต่ถ้าเมื่อใดที่วัวรู้ว่ามันจะถูกปลิดชีวิตแล้ว สิ่งที่มีนัยคิดจะทำคือการเลือกหนีไปใช้ชีวิตอยู่กลางทุ่ง เป็นวัชรธรรมดาตัวหนึ่งก็คงไม่ทันการเสียแล้ว

จวงจื่อใกล้ตาย

จวงจื่อใกล้ตายแล้ว ลูกศิษย์ของเขาชุมนุมปรึกษาหารือกัน เตรียมจะจัดการฝังศพเข้าอย่างมโหฬาร เพื่อตอบแทนบุญคุณของเขา

จวงจื่อหัวเราะกล่าวว่า “ จำเป็นด้วยหรือ ? เมื่อเราตายแล้ว ใช้ฟ้าดินเป็นเปลือกโลง ใช้ดวงเดือนดวงตะวันเป็นผนังโลง ใช้ดวงดาวเป็นไข่มุก ใช้สรรพสิ่งเป็นเครื่องเช่นไห้ว ดังนี้พิธีฝังศพของเราก็น่าพอใจสมบูรณ์ที่สุดแล้วหรือ ? ยังจะมีพิธีฝังศพที่ดีกว่านี้ที่ใดเล่า ? ”

บรรดาลูกศิษย์กล่าวว่า “ พวกเราเป็นห่วงว่าท่านอาจารย์จะถูกแรงแรงกาเอากินไปหมด ”

จวงจื่อกล่าวว่า “ อยู่บนพื้นดินก็อาจจะถูกแรงแรงกาเอาไปหมด อยู่ใต้ดินก็อาจจะถูกมดปลวกกินหมด เหตุไฉนพวกเจ้าจึงต้องไปแย่งเรามาจากปากแรงแรงปากกาเอาไปให้มดปลวกกินเล่า ? ทำเช่นนี้จะมีเป็นการเลือกที่รักมักที่ชังไปหน่อยหรือ ? ”

จากนิทานเรื่องแสดงให้เห็นว่า ความตายสำหรับจวงจื่อนั้นมิใช่การสูญเสียหรือการสิ้นสุด ทั้งที่โดยทั่วไปมนุษย์เรานั้นมีทำที่ต่อความตายว่าเป็นการสูญเสีย และเป็นเรื่องน่าโศกเศร้า ซึ่งจะต้องแสดงขนบธรรมเนียมโดยการจัดพิธีศพเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้เสียชีวิตและในความเชื่อที่ว่าเป็นส่งผู้เสียชีวิตสู่สรวงสวรรค์ แต่ในทางกลับกัน จวงจื่อไม่เห็นชอบกับทัศนคติเช่นนั้น ไม่จำเป็นต้องมีการแสดงความโศกเศร้าหรือจัดพิธีศพใดๆขึ้นเพื่อให้ยากลำบากเหล่าลูกศิษย์ จนถึงว่าฟ้าดินเป็นเปลือกโลง ดวงจันทร์เป็นผนังโลง และดวงดาวเป็นไข่มุก จวงจื่อถือว่าร่างกายของตนเป็นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เกิดมาจากธรรมชาติ เมื่อตายก็ตายกับธรรมชาติ ฉะนั้นแล้วการตายจึงไม่ใช่และไม่ใช่อะไรสิ้นสุดหรือการดับสูญ เป็นเพียงการแปรเปลี่ยนของสรรพสิ่งกลับสู่จุดเริ่มต้นตามเดิม เพราะโลกและเวลานั้นยังดำเนินหมุนเวียนแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการตายสำหรับจวงจื่อนั้นจึงไม่ใช่การสูญเสียอย่างแท้จริง

หลักคำสอนของจวงจื๊อ กับ อิศรภาพ

ความหมาย ของ คำว่า อิศรภาพ ในมุมมองปรัชญาจวงจื๊อ

เมื่อกล่าวถึง คำว่า อิศรภาพ เราจะเข้าใจในความหมายทั่วไปที่ว่า การอยู่ในสภาวะที่เป็นอิสระ การไม่ถูกจำกัดหรือกักขัง ซึ่งสามารถนิยามความหมายต่างๆได้ตามประเภท

อิสรภาพ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ความเป็นใหญ่ ความเป็นไทแก่ตัว การปกครอง

อิสรภาพ ตามความหมายในแง่มุมของพุทธศาสนา นั้นหมายถึง การหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยไม่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ตัณหาทั้งปวง อันเป็นหลักสำคัญของพุทธศาสนา ที่ต้องการให้ชาวพุทธหลุดพ้นจากความทุกข์ในการดำรงชีวิตประจำวัน และเป้าหมายสูงสุด คือการดับทุกข์โดยสิ้นเชิง คือ นิพพาน

แต่หากจะกล่าวถึงปรัชญาของจวงจื๊อนั้น สาระสำคัญหลักของจวงจื๊อ อาจประมวลได้ด้วยถ้อยคำเพียงหนึ่งคำ นั่นคือ อิศรภาพ โดยแก่นแท้ แล้วบรรดานักปราชญ์จีนโบราณล้วนครุ่นคิดค้นหาคำตอบเดียวกัน นั่นคือมนุษย์จะใช้ชีวิตอย่างไรอยู่ในโลกที่สับสนวุ่นวาย ไร้สาระ และเต็มไปด้วยความทุกข์ได้ อย่างไรก็ตาม นักปราชญ์สำนักอื่นล้วนแล้วแต่ให้คำตอบในเชิง รูปธรรม ทั้งสำนักขงจื๊อ สำนักมั่วจื๊อ และสำนักนิติธรรม ซึ่งมีแนวทางที่แตกต่างกันไปแต่ยังตั้งในบนแนวการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล และทุกสำนักล้วนมุ่งเน้นไปทางการปฏิรูปสังคมมนุษย์ การเมืองและจริยธรรมโดยทั้งสิ้น แต่กล่าวถึง แนวทางของจวงจื๊อ คำตอบของจวงจื๊อต่อปัญหาทั้งหมดคือ “ จงปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระจากโลก ” (สุริติ ปรัชชาธรรม , 2554) เป็นเพราะมนุษย์นั้นถือเป็นผู้ผูกคิยึดติดกับทุกสิ่งทีพบเห็น มนุษย์เป็นผู้กำหนดโลก สร้างกฎเกณฑ์ตามมาตรฐานของตนเอง ซึ่งเรียกได้ว่า โลกสมมติ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหา ทั้งระบบปรัชญา ศาสนา เศรษฐกิจ ระบบการเมือง สงคราม และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตผู้คนจำนวนมากในโลกปัจจุบันนี้ จวงจื๊อมองว่า ปัญหาพื้นฐานที่สุดของมนุษย์อยู่ที่การยึดติดกับการแยกแยะที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง ดังนั้น ความหมายคำว่า อิศรภาพของจวงจื๊อ คือการปลดปล่อยตัวเองให้หลุดพ้นจากสิ่งพันนาการต่างๆ ในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่เต็มไปด้วยปัญหา ความวุ่นวาย และมีจุดมุ่งหมาย สู่อิศรภาพที่แท้

คัมภีร์เต๋าของจวงจื๊อนั้นมีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นให้มีความพยายามที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับ โลกและสังคม จวงจื๊อแสวงหาซึ่งความหลุดพ้น และมุ่งไปสู่การประกาศอิสรภาพ จวงจื๊อมองว่าเต๋าเป็นสิ่งที่ยากจะหยั่งถึงได้อย่างลึกซึ้ง แต่มนุษย์ก็สามารถเข้าใจโดยผ่านภาษาเป็นตัวสื่อความหมาย เต๋านั้นเราสามารถพบได้ทุกหนทุกแห่งเต๋าคือผลึกรวมสรรพสิ่งให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ดีหรือเลว สวยหรือจี๋เหร่ ขาวหรือดำ ความแตกต่างระหว่างสิ่งต่างๆเหล่านี้คือ ความสมบูรณ์ที่เต็มเปี่ยม และความสมบูรณ์ของสิ่งเหล่านี้ก็คือ ความขาดพร่อง ไม่นับว่าสิ่งใดที่สมบูรณ์หรือขาดพร่องไป แต่ทุกสิ่งถูกรวมเข้าเป็นหนึ่งเดียว

จวงจื๊อสอนว่า โลกกับชีวิตเป็นสิ่งอนิจจังหมุนเวียนแปรเปลี่ยนไม่แน่นอน เต๋านั้นเป็นสภาวะอันเที่ยงแท้รันรันครั้น มนุษย์นั้นเกิดจากธรรมชาติเป็นผู้สร้าง มนุษย์จึงอนุภาคส่วนหนึ่งอันอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ หากจะค้นหาวิถีเพื่อให้เข้าใจถึงธรรมชาติจึงอาจค้นได้ภายในใจตัวมนุษย์เอง แต่อะไรที่เป็นประธานควบคุมกฎธรรมชาตินี้ นั่น คือ เต๋านั้นไม่มีรูปร่างลักษณะเป็นเพียงนามธรรม แต่ชีวิตมนุษย์เรานั้นเกิดมาแล้วก็มีรูปร่างลักษณะ เกิดมาแล้วก็สวยชีวิตอย่างสุขสราญที่รายล้อมไปด้วยโลกวัตถุ ในโลกมายาซึ่งหาความจริงมิได้จากนั้นรอเวลาให้ผ่านพ้นไปจนกระทั่งวาระสุดท้าย นั่นคือความตาย ที่มนุษย์ทุกคนต่างต้องเผชิญ ดังนั้นตลอดชีวิตแม้ว่าจะเสาะแสวงหาสิ่งใดๆเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ทั้งการงาน เงินทอง เกียรติยศ ชื่อเสียง แม้จะต้องหาแสวงหาแข่งชิงกันด้วยความเหนื่อยยากเพียงใด แต่ก็ไม่มีทางได้รับผลสำเร็จเป็นอมตะอย่างแท้จริง เราไม่จำเป็นต้องไปแสวงปัจจัยภายนอกในชีวิต เพราะภายในจิตของทุกๆคนนั้นล้วนมีจิตภาวะที่เป็นอมตะอันแท้จริงอยู่แล้วทั้งสิ้น เพียงขอให้มนุษย์นั้นจงมีอุคมคติอันแท้จริงก็เพียงพอแล้ว

คำสอนและเรื่องราวต่างๆที่ปรากฏในคัมภีร์นั้นจวงจื๊อเปรียบเสมือน การเดินทาง ที่ท่องโลกออกไปแดนไกล ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการเดินทางทางความคิดให้ออกจากกรอบมาตรฐานเดิมมนุษย์ที่ใช้แยกแยะสิ่งต่างๆในโลก ข้อจำกัด ซึ่งสังคมมนุษย์เป็นผู้กำหนดไว้นั้น และมุ่งสู่หนทางแนวคิดแห่งอิสรภาพ โดยเฉพาะปัญหาต่างๆในสังคมที่เกิดขึ้นนั้นมาจากสาเหตุที่ว่า มนุษย์เราต่างยึดติดกับความถูกต้อง การแบ่งแยก ที่เป็นข้อจำกัดชีวิตมนุษย์ ที่ตั้งขึ้น โดยแต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคล ต่างก็มีกฎเกณฑ์เป็นของตนเอง และต่างเห็นเกณฑ์ของตนดีที่สุด จึงทำให้อันตนเอง แสวงหาสิ่งที่คิดว่าถูกต้อง ทั้งๆที่แท้จริงแล้วมันอาจจะไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากมนุษย์ตัดสินเองว่าอะไรถูก หรืออะไรผิด ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นต้นตอของสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ความวุ่นวาย ความขัดแย้งต่างๆในสังคมนั่นเอง

แนวคิดเรื่อง อิสรภาพ จากนิทานปรัชญาจวงจื๊อ

สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการไร้ซึ่งอิสรภาพของมนุษย์

จากตัวอย่างนิทานปรัชญาจวงจื๊อนั้น จวงจื๊อได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับความไร้ซึ่งอิสรภาพของมนุษย์นั้น มีสาเหตุหลักมาจาก ปัญหาโดยพื้นฐานของมนุษย์อยู่ที่การยึดติดและการแยกแยะที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเองซึ่งถูกปลูกฝังแต่เดิมมาจนกลายเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตมนุษย์ปกติโดยแท้ ซึ่งสรุปสาเหตุของปัญหาหลักได้ 3 ประการได้แก่ ประการแรกคือ ข้อจำกัดด้าน ภาษาของมนุษย์ ประการที่สอง คือ การอิงอาศัยภาวะตรงข้าม และประการที่สาม คือ เกณฑ์ตัดสินความจริงและคุณค่าของทุกสิ่งมีลักษณะสัมพัทธ์ ซึ่งพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเรื่องข้อจำกัดภาษาของมนุษย์

มนุษย์นั้นกำหนดตัดสินสิ่งต่างๆผ่านภาษาซึ่งยึดติดกับความหมายราวกับว่าเป็นสิ่งคงที่ จวงจื๊อว่า “ คำพูดมิใช่เพียงแค่ลมปาก คำพูดนั้นบ่งบอกอะไรบางอย่าง แต่ถ้าสิ่งที่คำพูดบ่งบอกมิใช่สิ่งที่ตายตัว เช่นนั้น จะหมายความว่า คำพูดจะบ่งบอกอะไรจริงๆหรือไม่ หรือคำพูดมิได้บอกอะไรเลย ผู้คนเข้าใจว่าคำพูดของมนุษย์แตกต่างจากเสียงร้องจ๊ับๆของลูกนก แต่จริงๆแล้วแตกต่างกันหรือไม่ มรรควิธีนั้นเป็นอย่างไรจึงจะมีความจริง หรือ เท็จ คำพูดของมนุษย์เป็นอย่างไรมีความถูกหรือผิด เป็นไปได้อย่างไรที่มรรควิธีจะสูญหายไป เป็นไปได้อย่างไรที่มีคำพูดของมนุษย์ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับ เมื่อมรรควิธีตั้งอยู่บนความสำเร็จอันเล็กน้อย และคำพูดตั้งอยู่บนการแสดงตนอันไร้แก่นสาร เมื่อนั้นเราก็มีความถูกผิด ของพวกขงจื๊อและมั่วจื๊อ สิ่งทีกลุ่มหนึ่งบอกว่าถูก อีกกลุ่มหนึ่งบอกว่าผิด แต่ถ้าอยากแก้ไขความผิดให้เป็นถูกและพิสูจนี่สิ่งที่พวกเขาเรียกว่าถูกให้เห็นว่าผิด เราต้องใช้ความกระจ่างเป็นวิธีที่ดีที่สุด ” (สุวรรณ สถาอนันท์, 2532) คำพูดของมนุษย์เป็นเพียงสิ่งสมมุติที่เราเข้าใจมันและทำมันให้แตกต่าง และเชื่อว่ามันเป็นภาษาที่บ่งบอกความจริง สิ่งใดจริงหรือเท็จ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นเราจะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งใดนั้น ทั้งๆที่ภาษาของแต่ละกลุ่มต่างก็ไม่มี ความคงที่ด้วยกันทั้งสิ้น

ภาษาจึงเครื่องมืออันเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ทำให้เราสื่อสารได้เข้าใจซึ่งกันและกันได้ แต่ทว่า ภาษาของมนุษย์นั้นก็มิใช่ข้อจำกัด ภาษาของมนุษย์ที่ใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวันอาจจะทำให้มนุษย์เข้าใจตรงกันแต่บางครั้งภาษาก็ไม่สามารถแสดง ความหมายได้อย่างลึกซึ้ง และไม่อาจแสดงถึงความจริงได้ทั้งหมด ดังนั้นจวงจื๊อจึงพยายามแสดงปรัชญาของตนเอง โดยการประพันธ์คัมภีร์ขึ้น โดยแสดงผ่านเรื่องเล่านิทาน ทั้งเป็นเรื่องราวเหนือจินตนาการ อ่างถึงธรรมชาติและสรรพสิ่ง และเรื่องเล่ากล่าวถึงบุคคลต่างๆ ซึ่งการใช้ภาษานิทานของจวงจื๊อนั้นจะเป็นตัวสื่อความหมายให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงคติต่างๆที่แฝงอยู่ในนิทานจวงจื๊อ อีก

ทั้งยังแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงจ้อจึงได้แสดงหลักปรัชญาและคำสอนต่างๆไว้ในรูปแบบของนิทานนั่นเอง

2. แนวคิดเรื่องการอิงอาศัยภาวะตรงข้าม

สรรพสิ่งบนโลกต่างมีคู่ตรงข้ามก่อกำเนิดขึ้นซึ่งกันและกัน แต่สิ่งมีด้านแต่ละด้าน มีความถูกต้อง ก็ต้องมีความผิดพลาด เกิดขึ้นควบคู่กันไป มีขาวก็ต้องมีดำ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะกำหนด แต่หากเมื่อไรที่ทุกอย่างถูกมองให้มี ด้านดี ถูกต้อง เพียงอย่างเดียวและกลับมองไม่เห็นด้านไม่ดีในสิ่งนั้นๆ มนุษย์จึงกลายเป็นผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อความจริง และดูเป็นการไม่ยุติธรรมแก่โลกนี้ ดังนั้นปราชญ์ย่อมไม่คิดจากด้านใดด้านเดียว แต่จะทำให้ทุกอย่างกระจ่างด้วยแสงสว่างแห่งสวรรค์ นั่นคือทางแห่งมรรควิธี ซึ่งวิธีนี้จะเป็นวิธีที่ดีที่สุด จงจ้อไม่เพียงชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งต่างมีด้านหลายด้าน แต่ยังแสดงให้เห็นว่าสิ่งตรงข้ามนั้นก่อให้กำเนิดซึ่งกันและกัน นั่นหมายความว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งต่างต้องมีเพื่อพึ่งพิงอาศัย เคียงคู่กันไป หากขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมไม่ทำให้เกิดความสมบูรณ์

ดั่งนิทานปรัชญา เรื่อง นกนางนวลกับอีกา ที่แสดงถึงทัศนะถึงภาวะตรงกันข้าม “ นกนางนวลมิใช่อาบน้ำทุกวันจึงขาว อีกามีใช่ข้อมสีดำทุกวันจึงดำ คำกับกับขาวล้วนเกิดจากธาตุแท้ของธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีอีกกล่าวได้ว่า นกนางนวลดี และ อีกาไม่ดี ขาวน่าดู หรือ ดำไม่น่าดู เพราะสีของนกถูกสร้างขึ้นโดยกำเนิดเพื่อเป็นลักษณะเฉพาะตัวของสัตว์แต่ละประเภทตามธรรมชาติของมันอยู่แล้ว จึงมีอาจตัดสินว่านกนางนวลเป็นนกที่น่าดูดี และอีกาเป็นนกไม่ดี หรือการมองว่า ขาของเป็ดสั้นเกินไปหรือไม่ และ ขานกกระเรียนยาวเกินไปหรือไม่ ความสั้นความยาวตามธรรมชาติแล้วนั้นก็มิอาจจะไปประเมินค่าได้เช่นกันว่าสั้นดีหรือยาวดี หากเมื่อใดที่เราพยายามเข้าไปแก้ไขมันไปจากเดิมย่อมไม่ทำให้เกิดความสมดุล เพราะสรรพสัตว์ต่างถูกสร้างขึ้นเองและเกิดเป็นความสมดุลในตนเองอยู่แล้ว ถ้าหากเปรียบเทียบกับมนุษย์บนโลกใบนี้ มีทั้งคนดี และคนชั่ว ปะปนกันไป แต่หากมีแต่คนดี คนชั่วก็ย่อมไม่เกิด และหากมีแต่คนชั่ว คนดีก็มิอาจบังเกิดได้เช่นกัน ดังนั้น ภาวะตรงกันข้ามทั้งสองสิ่งต่างล้วนต้องเกิดขึ้นเคียงคู่กันเสมอไป

3. แนวคิดเรื่องเกณฑ์ตัดสินความจริงและคุณค่าของทุกสิ่งมีลักษณะสัมพัทธ์

ความรู้สึกของมนุษย์ถูกใช้ในการตัดสินแยกแยะสิ่งต่างๆโดยผ่านกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเอง ซึ่งในความจริงแล้วซึ่งจ้อจึงได้ตั้งคำถามไว้ว่า เราจะรู้ได้อย่างไรว่ามันเป็นความจริง จะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่เรารู้นั้นเรารู้จริงหรือไม่ มนุษย์กินเนื้อสัตว์ที่กินหญ้า กวางกินหญ้า ตะขาบกินเนื้องูแล้วว่าร่อย นกเหยี่ยว นกอินทรีชอบกินหนู ในบรรดาสัตว์เหล่านี้ตัวไหนจึงจะรู้ว่าอาหารควรจะมีรสชาติอย่างไรที่เรียกว่าร่อย จริงหรือไม่ที่ ปลาได้เห็นสาวงามเพราะตกใจในความงามนั้น จึงรีบดำน้ำหนีหายไปในลำธาร ถ้านกเห็นหญิงงาม

ก็รีบบินหนีไป ถ้ากางเห็นเข้า กวางก็รีบวิ่งหนี ในบรรดาสัตว์ต่างๆเหล่านี้ แล้วตัวไหนจะรู้เข้าใจว่าเกณฑ์ความงามบนโลกนี้เป็นอย่างไร (สุวรรณงา สถาอานันท์, 2532) ในความเห็นของจวงจื้อ กฎของคุณธรรมและความถูกต้องนั้น วิธีการแห่งความถูกต้องหรือศีลส่วนแล้วแต่บิดเบี้ยว สับสนไม่แน่นอน โดยทั้งสิ้น

ดังนั้นจวงจื้อ เรื่องต้นซุที่ไร้ประโยชน์ เพียงเพราะลำต้นของมันคดงอ บิดเบี้ยวไม่สวยงาม และถูกผู้คนมองว่ามันไร้ค่า ไม่เหมาะแก่การนำมาใช้ประโยชน์ ช่างไม่ยังเห็นว่ามันไร้ประโยชน์ แม้ว่ามันจะเป็นต้นไม้ใหญ่ก็ตาม เป็นเพราะมนุษย์เรามองข้ามสิ่งๆหนึ่งไป และไม่รู้จักจะทำสิ่งที่ไร้ประโยชน์ให้เป็นประโยชน์ เหมือนดัง สุนัขจิ้งจอกหรือแมวป่า แม้จะเป็นสัตว์ที่ดูเหมือนฉลาดและว่องไว แต่สุดท้ายก็ตกลงไปในหลุมพรางกับดักนายพรานเพราะไม่ทันระวังตัว หรือจามรี แม้จะมีลักษณะเป็นสัตว์ใหญ่และดูน่าเกรงขาม แต่ความเป็นจริงแล้วจามรีเป็นสัตว์ที่เชื่องช้า ตีนกลิ้งง่าย และกินพืชเป็นอาหาร หากจะให้มันไปวิ่งจับสัตว์ตัวเล็กซึ่งเป็นไปไม่ได้เลย นั่นก็เป็นธรรมชาติของสัตว์ป่า พวกมันค้อมกว่ามนุษย์ตรงที่มนุษย์มีมันสมองที่มีพัฒนาการเหนือกว่าฉลาดกว่า เพราะมนุษย์เดิมทีนั้นถูกปลูกฝังให้มีความคิดในการเยาะเย้ย กำหนดกฎเกณฑ์ ตัดสินความจริงต่างๆ ซึ่งกำหนดขึ้นโดยมนุษย์เองทั้งสิ้น จึงทำให้การมองสิ่งต่างๆอาจถูกเบี่ยงเบนไปจากความจริง และบางทีก็อาจมองข้ามคุณค่าของสิ่งๆต่างได้เช่นกัน

ดังนั้นเกณฑ์ตัดสินต่าง ๆ นั้นจึงมีข้อจำกัดเชิงตรรกะ นอกจากนี้เกณฑ์ต่างๆล้วนมาจากสภาพวิถีชีวิตที่ต่างกันของสิ่งมีชีวิตจากธรรมชาติ ธรรมชาติแต่ละสิ่งย่อมมีเงื่อนไข ปัจจัยในตนเอง สรรพสิ่ง สัตว์ ธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นนั้นต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างกลมกลืน มนุษย์ได้กำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพชีวิตมนุษย์เช่นเดียวกัน มนุษย์ จึงขึ้นชื่อว่าเป็นจุดศูนย์กลางแห่งสรรพสิ่งในโลกทั้งหมด เพราะหากเมื่อใดที่ไม่มีมนุษย์ ไม่มีเกณฑ์กลาง สรรพสิ่งก็จะเหมือนกันทั้งหมด

มรรควิธีจวงจื้อ กับ แนวทางสู่อิสรภาพในการดำเนินชีวิต

วิถีทางของจวงจื้อนั้น ไม่ต้องการให้มนุษย์แสวงหาพอกพูนบุญกุศลหรือคุณความดีเพื่อแลเห็นผลแห่งความดีนั้น เพราะถ้าพยายามแสวงหาที่ยิ่งหายไป เมื่อโลกทั้งโลกยอมรับแต่ความดี ความดีย่อมกลายเป็นความชั่ว เพราะความดีกลายเป็นสิ่งที่ไม่มียู่ในตน หากเป็นสิ่งที่ต้องพยายามขวนขวายแสวงหาจนเข้าถึงไม่ได้ (ส.ศิวลักษณ์, 2535) หากใช้ **หลักวิถีกรรม (อู่เว่ย)** คือ การกระทำโดยไม่กระทำใดๆ โดยที่ไม่หวังผล ไม่วางแผนการณใดๆอย่างจริงจัง และไม่มีจุดมุ่งหมาย นั่นมิได้หมายความว่าไม่ต้องกระทำการใดๆแต่เป็นการกระทำที่ไม่ค้ำเนิน และเป็นไปตามธรรมชาติ เพราะเมื่อใดที่กระทำโดยหวังผลแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความยึดติด

และถือว่าเป็นโมหจริต ซึ่งไม่ต่างกับผู้ที่มิชีวิตวุ่นวายในสังคมด้วยการพยายามทำตนให้เป็นคนดี และพยายามยึดยึดความดีให้กับฝ่ายตรงข้ามที่ไม่เห็นด้วย ซึ่งถือว่าเป็นศัตรูกับความดี

ความถ่อมตน คือ การอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ใช่เพื่อถ่อมตัวเพื่อให้ผู้อื่นยกย่องหรือเพื่อลดความรู้สึกในเรื่องความสำคัญของตัวลดลง ซึ่งการถ่อมเช่นนี้ไม่บริสุทธิ์เพราะยังหวังผล จวงจื้อย้ำเรื่องการ ละทัศนคติที่จะเอาชนะ และแสดงให้เห็นถึงภัยที่มาจาก การแสดงออกถึงการทำตนเหนือกว่าผู้อื่น ความ โอ้อวด และคุณงามความดีนั้น มีคำกล่าวที่ว่า ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดว่า เสือตายเพราะหนังของมันสวยงาม จึงเป็นเหตุพาอันตรายมาแก่ตน เพราะว่าคนปรารถนาอยากได้ ซึ่งนั่นหมายความว่ามีซึ่งความรู้ การมีคุณค่า ก็นำมาซึ่งความหายนะได้เช่นเดียวกัน ดังในนิทานปรัชญาเรื่อง เสือผ้าจิ้งจอกขาวราวหิมะ ถึงแม้ว่าจิ้งจอกจะเป็นถึงขุนนางใหญ่โต มียศถาบรรดาศักดิ์ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสะอาดหรูหรา แต่ด้วยความทะนงตัวในอำนาจของตนกลับทำให้จิ้งจอกเป็นคนที่หยิ่งโส และดูถูกคนที่ด้อยกว่า และบางทีก็อาจแอบอ้างเมตตากรุณากระทำดีแต่เบื้องหน้า แต่ลับหลังกระทำชั่วก็เป็นได้ ซึ่งไม่นานผลของการกระทำก็อาจนำภัยมาสู่ตนได้ ซึ่งต่างกับ หยวนเซียว ที่แม้ว่าจะฐานะยากจนใช้ชีวิตอย่างคนธรรมดา แม้จะแต่งกายและอยู่บ้านซอมซ่อ แต่ก็ยังไม่ละทิ้งอุดมคติการใช้ชีวิตของตน เขารู้จักถ่อมตน รู้จักประมาณตนเองและใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ใคร เมื่อใดที่ร่ำรวย เงินทอง มีเกียรติยศ ชื่อเสียง ต้องมีผู้คนทั้งสรรเสริญ ยกย่อง แล้วย่อมต้องมีผู้คนที่ชิง อิจฉา ริษยา จนอาจมาสู่การถูกปองร้ายได้เช่นกัน ดังนั้นจึงมนุษย์ควรตั้งตนให้อยู่ในความพอดี และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

คำสอน **เรื่องความสุขที่แท้** ของจวงจื้อนั้น จากคำกล่าวที่ว่า “ จะหาความสุขไม่ได้ จนกว่าจะหยุด ” นั้นไม่ได้หมายความว่ามนุษย์จะต้องพยายามหยุดแสวงหาความสุขและหนีจากกิจกรรมของสังคมโลก และไปอยู่อย่างเดียวดาย และก็ไม่ได้อธิบายความว่าจะต้องแสวงหาแบบทะเลาะทะเลาะ หรือ ไม่รู้จักประมาณตนหรือคิดไม่พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ แต่เพราะการดำเนินกิจกรรมในสังคมนั้นถือเป็นประสบการณ์สำคัญที่มนุษย์ต่างต้องดำเนินต่อไป เพราะมนุษย์ยังต้องการสิ่งจำเป็นปัจจัยสี่ เราจะหาความสุขได้ทุกหนทุกแห่ง โดยเรียนรู้ถึงการกระทำที่อิสรเสรี ดังนิทานเรื่อง ไม่ยอมเสียสละ วัวที่ถูกเลี้ยงดูอย่างดีเพื่อรอการสังเวย ถึงแม้ว่าจะได้รับอาหารชั้นดี ได้แต่งกายสวยงาม และจุดประสงค์สุดท้ายแล้วเพื่อนำมันปลิดชีวิต เพื่อใช้ในพิธีบวงสรวง เพราะวัวไม่รู้เลยว่ามันกำลังจะถูกฆ่า แต่ต่อให้มันรู้ตัวในเวลานั้นก็คงสายเสียแล้ว ดังมนุษย์ที่กำลังพยายามแสวงหาความสุขที่หอมล้อมไปด้วย วัตถุ เงินทอง ชื่อเสียง เมื่อใดที่ได้ก้าวเข้าไปในห้วงมายา จนลุ่มหลงมัวเมาแล้ว ก็ยากที่จะถอนตัวออกมาจากสิ่งพันนาการเหล่านั้น และสุดท้ายก็อาจมีจุดจบดังวัวที่ถูกสังเวย

สำหรับ **การแปรเปลี่ยนชีวิตกับความตาย** นั้น จวงจื้อเน้นให้เห็นถึงคุณค่าของชีวิต การใช้ชีวิตนั้นควรรักษาตนเองเป็นอันดับแรก ไม่ดำเนินชีวิตที่ปั่นทอนตนเอง แต่ทั้งนี้ก็ไม่กลัวความตาย ความตายสำหรับ

จงจื่อมิใช่การสูญเสียและไม่ใช่การสิ้นสุด ความแปรเปลี่ยนของสรรพสิ่ง เหมือนเป็นการเริ่มต้นใหม่ตาม กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปตลอดเวลา การตายอาจมิใช่การสูญเสียอย่างแท้จริง มนุษย์เราจึงไม่ควรหวาดหวั่นกับการแปรเปลี่ยนสู่ความตาย เพราะการมีชีวิตอยู่กับความตายนั้นมีค่าเสมอกัน ดังช่วงชีวิต สุดท้ายของจงจื่อที่กำลังละสังขารจากโลกและได้กล่าวกับบรรดาลูกศิษย์ถึงเรื่องความตายว่า การตายเป็นเพียงการแปรเปลี่ยนของสรรพสิ่งกลับสู่จุดเริ่มต้นตามเดิมอันคือธรรมชาติ เพราะโลกและเวลานั้นยังดำเนิน หมุนเวียนแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการตายสำหรับจงจื่อนั้นจึงมิใช่การสูญเสียอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องจัดพิธีศพเพื่อแสดงความอาลัย เสียใจ หรืออย่างใด

สิ่งหนึ่งที่สำคัญและจะสามารถทำให้ชีวิตมีความสุขและพบกับอิสรภาพที่แท้ได้นั้น คือ

การรู้จักตัวตน คือ จะต้องรู้จักตัวของตัวเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของเต๋า ความรู้ภายนอก เป็นเพียงสิ่งที่ไม่แน่นอนปราศจากขอบเขต ซึ่งจะไม่ทำให้เข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ ซึ่งการเที่ยวแสวงหาความรู้ภายนอก ย่อมทำให้ความทุกข์ เพราะมันเป็นการฝืนธรรมชาติ ดังในนิทานที่ว่า คนมักลืมนรรควิถี ดังชีวิตของปลาที่ ดำรงชีวิตอยู่ในน้ำ เพียงแค่มีน้ำเต็มเปี่ยมในหนองก็เพียงพอแล้ว ชีวิตของปลาจะต้องได้น้ำจึงสุขสบาย ชีวิตคนจะต้องได้มรรคจึงสุขสบายเช่นกัน เมื่อใดที่ปลาขาดน้ำปลาก็อยู่ไม่ได้ มนุษย์เราต่างก็ต้องอาศัยปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ก็เสมือนดัง มรรค วิชา ความรู้ แนวทางดำเนินชีวิต เมื่อมนุษย์พยายามแสวงสิ่งเหล่านี้ได้มาแล้ว ก็ไม่ควรจะปล่อยทิ้งมัน แต่ควรจะนำมาปฏิบัติใช้ เนื่องด้วยมนุษย์มักจะเชื่อการยอมรับของ สังคมและส่วนใหญ่ สิ่งไหนที่ใครมี ใครเป็นใครได้ และเห็นว่าดี ก็ให้เห็นพ้องด้วยและก็จะพยายาม ประพฤติตนตามแบบกันไปให้เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ และให้มีให้เป็นดัง เหมือนบุคคลเห็นพ้อง ดีกว่า เห็นอกว่า ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นบุคคลที่สูญเสียความเป็นอิสรภาพในการดำเนินชีวิต เพราะ เลือกว่าจะไปยึดติดกับสังคมนิยมมากเกินไป

สรุปได้ว่า มรรควิถีจงจื่อแนวทางสู่อิสรภาพกับการนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน นั้นสำหรับ มนุษย์ปุถุชนธรรมดาอันคงเป็นเรื่องยากเพราะมนุษย์เรายังคงต้องการวัตถุปัจจัยสี่ที่ต้องมาเลี้ยงชีพ และ แสวงหาสิ่งปรนเปรอเพื่อความสะดักสบาย แต่สิ่งที่จะกระทำได้นั้นก็คือ การใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง รู้จัก ประมาณตน ดังนั้นเราควรจะต้องเลือกใช้ชีวิตอย่างอิสระ ทำอย่างไรให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ทำ ในสิ่งที่ควรจะทำและเห็นว่าดี ทำโดยไม่หวังผลตอบแทน และที่สำคัญที่สุดคือ การเป็นมิตรกับธรรมชาติและ ดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งนี้จะนำไปสู่ แนวทางอิสรภาพที่แท้จริง

สรุปและอภิปรายผล

ปรัชญาของจวงจื๊อนั้นเป็นปรัชญาแนวธรรมชาตินิยม ในคัมภีร์เต๋าของจวงจื๊อ แสดงถึงแนวคิดและหลักคำสอนผ่านรูปแบบการประพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการเล่าเรื่องราว เกร็ดประวัติศาสตร์ สำนวนโวหาร บทสนทนา และนิทานแฝงคติธรรมและอารมณ์ขัน โดยสาระสำคัญคือการมีจุดมุ่งหมายสู่ความเป็นอิสรภาพที่แท้จริงของมนุษย์ ซึ่งความหมายของคำว่า อิสรภาพ ในมุมมองของจวงจื๊อนั้น คือการหลุดพ้นจากโลกภายนอกที่เต็มไปด้วยปัญหา ความวุ่นวาย อันมีเครื่องพันธนาการต่างๆ ที่มนุษย์ถูกยึดติดไว้ จวงจื๊อนั้นได้เสนอแนวคิดที่แตกต่างออกไป คือ การปลดปล่อยตัวเองสู่อิสรภาพ โดยไม่ยึดติดกับปัจจัยภายนอกทางโลก สิ่งที่เป็นรูปธรรม ในเรื่อง ยศ อำนาจ ชื่อเสียง เงินทอง ซึ่งนี่ทำให้เป็นปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ ว่าคนเราเหตุใดจึงไม่มีอิสรภาพ

จากการศึกษาและวิเคราะห์นิทานปรัชญาจวงจื๊อ แสดงให้เห็นถึงสาเหตุอันก่อให้เกิดปัญหาความไร้ซึ่งอิสรภาพของมนุษย์ประกอบด้วย สาเหตุ 3 ประการ ได้แก่ 1.) ข้อจำกัดด้านภาษาของมนุษย์ มนุษย์นั้นกำหนดตัดสินสิ่งต่างๆ ผ่านภาษาซึ่งยึดติดกับความหมายราวกับว่าเป็นสิ่งคงที่ และตัดสินว่าสิ่งใดถูกและสิ่งใดผิด แต่ความเป็นจริงแล้วคำพูดเป็นเพียงสิ่งซึ่งไร้แก่นสาร ไม่มีอะไรแน่นอนตายตัว ดังนั้นภาษาของมนุษย์จึงไม่ใช่อาจเชื่อได้ว่าเป็นความจริง 2.) การอิงอาศัยภาวะตรงข้าม จวงจื๊อแสดงให้เห็นว่าสรรพสิ่งบนโลกล้วนมีภาวะตรงกันข้าม ซึ่งเกิดมาเพื่อเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน และหากขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปมิได้ก็จะไม่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ มนุษย์ควรจะเข้าใจถึงสรรพสิ่งทั้งหลาย ไม่ควรแบ่งแยก กีดกัน และไม่ควรมองและตัดสินสิ่งใดเพียงด้านเดียวโดยที่ไม่พิจารณาด้านอื่น 3.) เกณฑ์ตัดสินความจริงและคุณค่าของทุกสิ่งมีลักษณะสัมพัทธ์ มนุษย์ถูกจัดเป็นศูนย์กลางของโลกใบนี้ อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ถูกใช้เป็นเกณฑ์ตัดสิน วัตถุประสงค์ของสิ่งต่างๆ แต่เกณฑ์ต่างๆ ล้วนมาจากสภาพวิถีชีวิตที่ต่างกันของสิ่งมีชีวิตจากธรรมชาติ แล้วย่อมอยู่ภายใต้เงื่อนไขของตนเอง และมรรควิธีจวงจื๊อ กับ แนวทางสู่อิสรภาพ แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ที่จะใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ หลักอกรรม การกระทำโดยไม่กระทำ การอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่แสดงตนโอ้อวด เพราะการแสดงตนเหนือกว่าผู้อื่นอาจนพาทายหายนะมาสู่ตนเองได้ มนุษย์ควรตั้งตนอยู่ในความพอดี ส่วนแนวคิดเรื่องความสุขที่แท้จริงนั้นเราสามารถพบมันได้ทุกหนทุกแห่ง นั่นคือการดำรงชีวิตแบบธรรมดาโดยที่ไม่ต้องพยายามแสวงหาแบบทะเยอทะยาน ในเรื่อง การแปรเปลี่ยน ชีวิตกับความตาย เป็นเพียงการแปรเปลี่ยนของสรรพสิ่งกลับสู่จุดเริ่มต้นตามเดิม เพราะการตายไม่ใช่การดับสูญหรือการสิ้นสุด และแนวคิดสุดท้ายที่สำคัญ คือ การรู้จักตัวตน การตระหนักรู้ตนเอง ใช้ชีวิตตามแนววิถีของตนเอง ไม่ยึดติดกับปัจจัยภายนอก เพื่อไม่ให้เกิดความไร้อิสรภาพในการดำรงชีวิต

มรรควิถีจวงจื้อแนวทางสู่อิสรภาพกับการนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน นั้นสำหรับมนุษย์ปุถุชนธรรมดา นั้นคงเป็นเรื่องยากเพราะมนุษย์เรายังคงต้องการวัตถุปัจจัยสี่ที่ต้องมาเลี้ยงชีพ และแสวงหาสิ่งปรนเปรอเพื่อความสะดวกสบาย แต่สิ่งที่จะกระทำได้นั้นก็คือ การใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง รู้จักประมาณตน ดังนั้นเราควรจะต้องเลือกใช้ชีวิตอย่างอิสระ ทำอย่างไรให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ทำในสิ่งที่ควรจะทำและเห็นว่าดี ทำโดยไม่หวังผลตอบแทน และที่สำคัญที่สุดคือ ดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในเรื่องปรัชญาจวงจื้อ ในเรื่อง อิสรภาพ ที่แท้จริงของมนุษย์ จากนิทานปรัชญาจวงจื้อ นั้น เป็นเป็นเพียงหัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจ อีกทั้งยังมีผู้ศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จำนวนไม่มากนัก หากผู้ใดที่สนใจก็สามารถนำไปเป็นหัวข้อศึกษาต่อไปได้ เพราะนอกจากนี้ ยังมีเรื่องราวที่น่าสนใจต่างๆอีกมากมายที่เกี่ยวกับจวงจื้อ ทั้งชีวประวัติ วิธีชีวิตจวงจื้อ ผลงานการประพันธ์ และแนวคิดในด้านอื่นๆของจวงจื้อ อันเป็นเรื่องราวในประวัติศาสตร์ทรงคุณค่าที่น่าศึกษา ยิ่ง หากผู้ใดที่ต้องการศึกษาก็สามารถศึกษาข้อมูลโดยตรงจาก หนังสือที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาจวงจื้อ คัมภีร์จวงจื้อ ฉบับสมบูรณ์ และยังสามารถค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก แหล่งข้อมูลต่างๆทั้ง หนังสือภาษาต่างประเทศ บทความของนักวิจัย บทสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และ แหล่งข้อมูลออนไลน์ได้เช่นกัน

บรรณานุกรม

- ชาติรี แซ่บ่าง . เรียบเรียง . **ปรัชญาเต๋า** วิถีแห่งธรรมชาติ วิถีแห่งคน วิถีแห่งใจ . พิมพ์ครั้งที่ 2 .
สมุทรปราการ : เรือนบุญ , 2551
- บุญศักดิ์ แสงระวี แปล . **จวงจื๊อจอมปราชญ์** , กรุงเทพฯ : ปิรามิด , 2548 .
- มานพ อุดมเดช . **มรรควิธีจางจื๊อ : ก้าวย่างบนทางคู่** , มานพ อุดมเดช , กรุงเทพฯ : แสงแดด , 2526
- ส. ศิวรักษ์ แปลและเรียบเรียง . **มนุษย์ที่แท้** , กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2533
- เสถียรพงษ์ วรรณปก . **นิทานปรัชญาเต๋า** , กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์ , ม.ป.ป.
- เสถียร โพธิ์นันทะ . **เมธีตะวันออก** , พิมพ์ครั้งที่ 5 . กรุงเทพฯ : ก.ไก่ , 2532
- สุวรรณา สถาอานันท์ . **กระแสดารปรัชญาจีน : ข้อโต้แย้ง ธรรมชาติ อำนาจ และจารีต** ,
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรติ ปรีชาธรรม แปลและเรียบเรียง . **จวงจื๊อ (ฉบับสมบูรณ์)** , กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊กส์ , 2554